

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดแพร่ ผู้วิจัยจะนำเสนอดังนี้

1. บริบททั่วไปและลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ
2. การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ
3. เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

โดยแยกผลการศึกษาในแต่ละชมรมด้วยข้อมูลเชิงบรรยายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังมีรายละเอียดของแต่ละชมรมต่อไปนี้

1. สมาคมพัฒนากิจสงเคราะห์ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่
2. ชมรมผู้สูงอายุอำเภอสอง ตำบลห้วยอ้อ อำเภอสอง จังหวัดแพร่
3. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
4. มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

1. ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนุน

1.1 บริบททั่วไปและลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ

บริบททั่วไปของชมรมผู้สูงอายุบ้านหนุน

ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนุนตั้งอยู่ในสถานีอนามัยบ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ห่างจากตัวอำเภอสองไปทางทิศเหนือประมาณ 6 กิโลเมตร การเดินทางจากอำเภอเมืองจังหวัดแพร่ สามารถเดินทางโดยรถยนต์ตามถนนสายแพร่-สอง ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตรและแยกเข้าไปตามถนนเข้าหมู่บ้านหนุนอีกประมาณ 6 กิโลเมตร ซึ่งเป็นถนนลาดยางตลอดสายและภายในหมู่บ้านอันเป็นที่ตั้งของชมรมยังมีถนนลาดยางเชื่อมกับหมู่บ้านต่าง ๆ จึงทำให้การคมนาคมและการขนส่งสะดวกรวดเร็วและจากการมีระบบชลประทานที่เข้าถึงทุกหมู่บ้านดังนั้นประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงทำการเกษตรได้เกือบตลอดทั้งปี ที่ทำการชมรมมีอาคารที่สร้างขึ้นเป็นเอกเทศ ลักษณะอาคารคอนกรีตชั้นเดียวติดพื้นขนาด 50 ตารางเมตร จากการที่มีสาธารณูปโภคที่ค่อนข้างจะครบครันและมี

วัสดุสำนักงานต่าง ๆ พร้อม ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ โทรศัพท์ เครื่องฉายโทรศัพท์ กระดาน เครื่องขยายเสียง จึงมีองค์กรหรือหน่วยงานอื่นมาร่วมใช้สถานที่ด้วย เช่น ใช้เป็นที่ประชุมของ อสม. เป็นที่เรียนภาษาบาลีของภิกษุสามเณร เป็นต้น

ก่อตั้งเมื่อปี 2536 โดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านหนองซึ่งก่อนที่จะมีการตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองอย่างเป็นทางการนั้นได้มีกลุ่มผู้สูงอายุอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันเองภายในและหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในวิถีชีวิตของชุมชนพบมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่มเป็นวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการแปรเปลี่ยนไปบ้างในรูปแบบและลักษณะของการรวมกลุ่มกัน แต่ก็ยังคงเน้นในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกหรือพรรคพวกคนรู้จักกัน เมื่อมีการจัดงานหรือกิจกรรมภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องกับคนหมู่มากหรือกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทั้งในส่วนที่เป็นกิจกรรมที่เป็นงานประจำหรืองานพิเศษไม่ว่าจะเป็นงานส่วนบุคคลหรืองานส่วนรวม เช่น งานวัด งานตามประเพณี งานบวช งานแต่งงาน ผู้สูงอายุมักจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่มักเข้าร่วมในกิจกรรมเสมอ จากเหตุนี้เองผู้สูงอายุจึงมักพบปะพูดคุยกันอยู่ตลอดมีความผูกพันกันทางสังคมต่อกัน มีความรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันที่จะต้องร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือกันและมีความคิดที่จะจัดตั้งกลุ่มของตัวเองขึ้นมาเพื่อให้เกิดพลังกลุ่มขึ้นโดยมีแนวคิดว่าการรวมกลุ่มนี้จะเป็กลไกสำคัญในการทำให้งานต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จ ตลอดทั้งสรรสร้างงานพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่หมู่บ้าน ก่อปรกัในปี 2536 นั้น ทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ ได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น และมอบหมายให้สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเป็นผู้นำนโยบายกระจายลงสู่พื้นที่ระดับตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในสถานีอนามัยเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในครั้งนั้นได้ถูกกำหนดขึ้นโดยภาครัฐคือกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุดำเนินการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งชมรม โดยภาครัฐช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสดำเนินการในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม
3. เพื่อร่วมกันแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพ การพัฒนาตนเอง การส่งเสริมสุขภาพ และถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมแก่คนรุ่นหลัง
4. เพื่อจัดให้มีการออกกำลังกายที่ถูกต้องร่วมกันในสถานที่ที่จัดตั้งชมรมหรือสถานที่จัดกิจกรรมและให้ความรู้ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

กลุ่มผู้สูงอายุบ้านหนองนาคำได้การนำของ นายแก้ว กาญจนะ และการประสานงานของเจ้าหน้าที่อนามัยจึงได้จัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองนาคำ และมีการเปิดป้ายอย่างเป็นทางการภายในกรอบวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยต่อมาได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2541 ใ้ชื่อในทางทะเบียนว่า "สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองนาคำ" เป็นองค์การการกุศลที่ไม่แสวงหากำไร โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการเป็นนิติบุคคลอยู่ที่การช่วยเหลือด้านฌาปนกิจสงเคราะห์แก่สมาชิก ครอบคลุมทั่วทั้งตำบลบ้านหนองนาคำ 7 หมู่บ้าน มีจำนวนผู้สมัครเป็นสมาชิก 394 คน

สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ ทำไร่ยาสูบ ทำนา โดยมีระบบชลประทานที่ทั่วถึงสามารถทำการเกษตรได้เกือบตลอดปี และมีประชาชนบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการผลิตกระดาษเพื่อส่งให้พ่อค้าในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนประชาชนวัยหนุ่มสาวจะออกไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัด โดยเฉพาะกรุงเทพฯ และจะส่งเงินมาให้ครอบครัวซึ่งอยู่ที่บ้าน เพื่อใช้จ่ายและเลี้ยงลูกหลาน โดยจะกลับมาเยี่ยมบ้าน 1 – 2 ครั้งต่อปี โดยเฉพาะตอนเทศกาลสงกรานต์ ส่วนแรงงานวัยกลางคนและผู้สูงอายุวัยต้นที่อยู่ที่บ้าน บางส่วนจะทำการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกผัก ปลูกหอม และทำไร่ยาสูบ เป็นต้น แต่ราคาไม่สู้จะดีนักเมื่อเทียบกับการไปรับจ้างในต่างจังหวัดหรือกรุงเทพฯ และบางส่วนจะรับจ้างทั่วไป

สภาพสังคม

ประชาชนในตำบลบ้านหนองส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มมานานแล้ว มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันสูงมีการเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า ภายในหมู่บ้านแต่ละคนรู้จักกันคุ้นเคยกันหมด มีความใกล้ชิดสนิทสนมและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการช่วยเหลือกันทางสังคม เช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานศพ งานลงแขกทำนา ตลอดจนงานบุญต่าง ๆ ที่ชาวบ้านถือเป็นหน้าที่และน้ำใจที่มีต่อกัน ที่จะต้องช่วยเหลือเจ้าภาพในการดำเนินการต่าง ๆ ให้งานเสร็จลุล่วงไปด้วยดี เช่น จัดเตรียมสถานที่ เสริฟอาหาร จัดดอกไม้ รับส่งพระ ล้างถ้วยชาม เป็นต้น เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนแรงงานที่จะต้องตอบแทนซึ่งกันและกัน กล่าวคือครั้งต่อไปเมื่อเพื่อนบ้านจัดงานบ้าง เจ้าภาพที่เคยจัดงานก็จะไปช่วยงานตอบแทนในลักษณะเดียวกับที่เพื่อนบ้านเคยมาช่วย ส่วนถ้าเป็นงานส่วนรวมในหมู่บ้าน เช่น งานวัด งานประเพณี งานพัฒนาป่าช้า งานพัฒนาถนนในหมู่บ้าน จะมีการนัดประชุมตกลงกันก่อนว่าจะต้องทำอย่างไร ถ้ามีการฝ่าฝืนก็จะมีการลงโทษกันทางสังคม เช่น ตีฉิ่งตีฆ้อง ประกาศรายชื่อทางหอกระจายข่าว หรือปรับไหมเป็นเงิน เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่หมู่บ้านจะตกลงกันไว้ก่อนล่วงหน้า

ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่ยกพื้นสูงเป็นบ้านไม้หรือครึ่งไม้ครึ่งตึก มีบ้านเรือนและที่ดินเป็นของตนเอง บริเวณบ้านมีรั้วรอบอยู่เรียงรายติดกันเป็นลักษณะชุมชนบท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักอาศัยอยู่ร่วมกับลูกหลานคนใดคนหนึ่งรวมเป็นครอบครัวใหญ่และมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกันซึ่งเป็นที่บรรพบุรุษให้เป็นมรดกตกทอดมา

ด้านการศาสนาประชาชนในตำบลบ้านหนองทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ โดยที่ในแต่ละหมู่บ้านจะมีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในหมู่บ้าน ซึ่งวัดนอกจากจะเป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว ประชาชนยังใช้วัดเป็นสถานที่สำหรับการประชุม พบปะของชาวบ้าน ตลอดจนเป็นสถานที่ให้การศึกษาฝึกอบรมของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานราชการที่เข้ามาอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน

การสาธารณสุข มีสถานอนามัยบ้านหนองซึ่งอยู่ศูนย์กลางของตำบลไปมาสะดวกเป็นสถานที่ให้บริการรักษาเบื้องต้นแก่ประชาชนและเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากจากตัวอำเภอสงมากนัก เมื่อมีการเจ็บป่วยหนักก็สามารถที่จะไปใช้บริการโรงพยาบาลสองได้สะดวก

ด้านสาธารณูปโภค ประชาชนในตำบลบ้านหนองได้รับบริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทั่วทุกหลังคาเรือน ใช้ประปาจากประปาหมู่บ้าน มีบริการชุมสายโทรศัพท์ไว้บริการตามบ้านเรือนทั่วถึงทุกหมู่บ้านและยังมีระบบชลประทานเพื่อการเกษตรของกรมชลประทาน

กลุ่มองค์กรในชุมชน

ชุมชนตำบลบ้านหนองมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. องค์กรที่เป็นทางการ

1.1 ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) เป็นองค์กรภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านหนองเช่นเดียวกับชมรมผู้สูงอายุจึงมีความใกล้ชิดและสนับสนุนงานของชมรมผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

1.2 กลุ่มองค์กรการปกครอง ซึ่งเป็นผู้นำทางการโดยในแต่ละหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คนและมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ รวม 7 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม ฝ่ายเกษตร และฝ่ายคลัง

2. องค์กรที่ไม่เป็นทางการ

2.1 กลุ่มแม่บ้าน มักจะเป็นสตรีที่แต่งงานมีครอบครัวแล้วได้รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมส่วนรวมในหมู่บ้านของตน ซึ่งสมาชิกบางคนก็มีสถานภาพเป็น อสม. หรือเป็นลูกหลานของผู้สูงอายุอีกด้วย

2.2 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยที่ในแต่ละหมู่บ้านจะมีกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียชีวิต ซึ่งผู้สูงอายุก็เป็นสมาชิกในหมู่บ้านของตน

2.3 องค์กรการเมืองหรือนักการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในชุมชน และชมรมผู้สูงอายุบ้านหนอง นักการเมืองท้องถิ่นจะให้การสนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น การให้งบประมาณช่วยเหลือ การบริจาคเงินสมทบ การบริจาคเงินผ้าป่าสามัคคี การมาร่วมกิจกรรมชมรม การบริจาควัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เสื้อผ้า เป็นต้น

ลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ

โครงสร้างชมรม

ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองหินมีการกำหนดรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในของชมรมที่แน่นอนมีการกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงาน และมีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารกิจกรรมของชมรม โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นายแก้ว กาญจนะ ประธานกรรมการ
2. นายอนันต์ ศรีสุวรรณ รองประธานกรรมการ
3. นางผ่องพรรณ เนตรดำรง เลขานุการ
4. นายประสิทธิ์ จันทราพันธ์ เหรัญญิก
5. นายนิติย์ รัตนชมพู นายทะเบียน
6. นายอินจันทร์ หลงเวช กรรมการ
7. นางเนาวรัตน์ กาญจนะ กรรมการ
8. นายก้อน จินดาสุทธิ กรรมการ
9. นายจันทร์ ประเศรัตน์ กรรมการ
10. นายคำหลู เทพชัยวงศ์ กรรมการ
11. นายศรีทา ปานันท์ กรรมการ
12. นายสมศรี แวดล้อม กรรมการ
13. นางบัวหลั่น หิรัญสุวรรณ กรรมการ
14. นายสนั่น พันธุ์เลิศ กรรมการ

คณะกรรมการบริหารชมรมนี้ได้มาจากการเลือกตั้งสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ประจำปีโดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่ในความเป็นจริงนับแต่ตั้งชมรมมา ยังไม่มีการเปลี่ยนคณะกรรมการเลยทั้งนี้เพราะคณะกรรมการคนเดิมมักจะได้รับคัดเลือกตั้งอยู่ตลอดเมื่อครบวาระ จะมีบ้างก็เพียงแต่เลือกตั้งคณะกรรมการมาทดแทนคนเก่าที่ถึงแก่กรรมไป โดยสมาชิกให้เหตุผลว่าที่ตนสนับสนุนคณะกรรมการชุดเดิมก็เนื่องจากเห็นว่า คณะกรรมการชุดเดิมดีแล้ว โดยเฉพาะตัวประธานมีความพร้อมและความคล่องตัวสูง มีความซื่อสัตย์ เสียสละและมีมนุษยสัมพันธ์ดี จึงไม่จำเป็นที่จะไปเลือกหาคนใหม่เพื่อมาเริ่มต้นงานใหม่ คณะกรรมการชมรมได้แบ่งตำแหน่งต่าง ๆ ในชมรมออกเป็นดังนี้

1. ตำแหน่งประธานชมรม มีหน้าที่รับผิดชอบในการติดต่อประสานงานระหว่างความต้องการของสมาชิกภายในชมรมและหน่วยงานอื่นนอกชมรม ในฐานะตัวแทนของชมรม จึงค่อนข้างมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของชมรมอยู่บ้าง และนอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนชมรมในการเข้าร่วมอบรม สัมมนา และประชุมในโอกาสต่าง ๆ

2. ตำแหน่งรองประธานฯ มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานร่วมกับประธานชมรม และสามารถทำหน้าที่แทนประธานในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมการอบรม การสัมมนา การประชุม เป็นต้น

3. ตำแหน่งเหรัญญิก มีหน้าที่ควบคุมบัญชีการรับจ่ายของชมรม บัญชีรายการทรัพย์สินของชมรม รายการบริจาคเงินและสิ่งของ จ่ายค่าฌาปนกิจสงเคราะห์แก่สมาชิก เป็นต้น

4. ตำแหน่งเลขานุการ ทำหน้าที่ประสานงานภายในสมาชิกชมรม แจ้งวาระการประชุมพร้อมบันทึกการประชุมและบันทึกการดำเนินงานของชมรมในทุกด้าน รวมทั้งจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชมรม

5. ตำแหน่งนายทะเบียน มีหน้าที่รับสมัครสมาชิกใหม่ รวบรวมรายชื่อสมาชิกชมรม และสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ จำหน่ายรายชื่อสมาชิกที่ออกหรือตาย

6. กรรมการ มีหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานต่าง ๆ ในชมรม รวมทั้งงานที่ประธานมอบหมายให้

นอกจากนี้ยังมีกฎระเบียบข้อบังคับอื่นของชมรม ที่มาจากการกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ระเบียบการสมัครสมาชิก การจ่ายค่าบำรุงชมรม ระเบียบการก่อตั้งชมรมและการเขียนโครงการเสนอขอของบประมาณ ส่วนข้อกำหนดร่วมกันของสมาชิก ได้แก่ การผลิตเปลี่ยนเวรกันดูแลสวนสมุนไพร การออกเยี่ยมสมาชิกที่ป่วย ถึงแม้ว่าจะมีการจัดวางรูปแบบความสัมพันธ์ภายในชมรมตามตำแหน่งที่ระบุไว้ดังกล่าว แต่ในการปฏิบัติงานจริง ไม่มีการแบ่งงานและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน จะเป็นการช่วยเหลือระหว่างกันเองด้วยความสมัครใจด้วยถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันมากกว่า แต่ก็ยังคงเคารพและปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดของชมรมอย่างเคร่งครัด

โดยทั่วไปชมรมผู้สูงอายุถือเป็นจุดรวมในการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกและเพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเองโดยเฉพาะปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุในชุมชน/หมู่บ้านเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ จนกระทั่งนำไปสู่การรวมกลุ่มที่ถาวรในที่สุด นอกจากนี้การรวมกลุ่มหรือการตั้งเป็นชมรมของผู้สูงอายุยังเป็นประโยชน์ และสะดวกต่อภาครัฐในการดำเนิน

งานด้านสวัสดิการหรืองานบริการทางสุขภาพอนามัยแก่ผู้สูงอายุอีกด้วย ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองกือเช่นเดียวกันที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของสถานีนามัยบ้านหนองกือ นามัยเป็นผู้แนะนำและชักชวนผู้สูงอายุอื่นเข้าสมัครเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุซึ่งเปิดรับสมัครสมาชิกตลอดทั้งปีจากผู้ที่มีคุณสมบัติคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่หกสิบปีขึ้นไปที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลบ้านหนองกือ โดยที่บุคคลเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ จะต้องไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่อนามัยเพื่อยื่นความจำนงขอทำบัตรสวัสดิการรักษายาบาลก่อน และเจ้าหน้าที่สถานีนามัยก็มักถือโอกาสนั้นชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกชมรมไปพร้อมกันเลย โดยเสียค่าสมัคร 100 บาทต่อปี ปัจจุบันชมรมฯ ได้ขยายอายุของผู้เป็นสมาชิกลงมา จากเดิมจะเป็นสมาชิกได้ต้องมีอายุ 60 ปีขึ้นไป ขยายอายุลงมาเป็น 35 ปีขึ้นไป ก็สามารถสมัครเป็นสมาชิกชมรมได้ ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการได้ให้เหตุผลว่าคณะกรรมการบริหารชมรมชุดปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่มีอายุสูงเกิน 70 ปี มักมีปัญหาสุขภาพ เช่น มีความพิการบางอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากภาวะความชรา การได้ยินและการมองเห็นเสื่อมลง มีปัญหาเรื่องเดินทางไปประชุมหรือสัมมนา เนื่องจากเดินเหินไม่สะดวกและขาดความคล่องตัวในการติดต่อประสานงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ที่คณะกรรมการชมรมเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง โดยในที่ประชุมใหญ่ครั้งหน้าจะมีการเสนอวาระเกี่ยวกับการแก้ไขเพื่อเปลี่ยนแปลงระเบียบชมรมรวมทั้งพิจารณาถึงการเปลี่ยนชื่อชมรมเสียใหม่เพื่อมิให้จำกัดเฉพาะแต่ผู้สูงอายุเท่านั้น ปัจจุบันสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองกือ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 394 คน แยกเป็น ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 314 คน และต่ำกว่า 60 ปีลงมา มีจำนวน 80 คน

กิจกรรมและผลการดำเนินงานของชมรม

การดำเนินกิจกรรมของชมรมจะมีการวางแผนร่วมกันในที่ประชุมใหญ่ประจำปี โดยให้สมาชิกเสนอข้อคิดเห็นและความต้องการที่อยากจะให้ชมรมจัดกิจกรรมอะไรบ้างในปีถัดไป เพื่อที่จะนำข้อมูลไปกำหนดเป็นแผนงานโครงการประจำปีไว้ในปีต่อไป โดยมีเจ้าหน้าที่อนามัยบ้านหนองกือร่วมด้วย สำหรับกิจกรรมที่ได้ทำมา ได้แก่

1. การประชุมคณะกรรมการ จะประชุมทุกเดือน ๆ ละครั้งใกล้สิ้นเดือน โดยจะเชิญหน่วยงานอื่นเข้าร่วมประชุมด้วย อันได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สถานีนามัย ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยฯ ประธานแม่บ้าน เป็นต้น โดยในที่ประชุมทุกครั้งจะมีการชี้แจงเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ของชมรม เช่น บัญชีรายรับ-จ่าย จำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลง โครงการต่าง ๆ ที่ได้ทำเสร็จหรือกำลังดำเนินการอยู่หรือที่คาดว่าจะทำ

2. การประชุมสมาชิก จะมีการประชุมใหญ่สมาชิกทั้งหมดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยก่อนสิ้นปีปฏิทิน จะมีการกำหนดวันประชุมใหญ่ในปีถัดไปไว้ล่วงหน้า ซึ่งทุกปีที่ผ่านมา มักกำหนดวันประชุมใหญ่ในวันที่ 13 เมษายน ซึ่งตรงกับวันผู้สูงอายุแห่งชาติ

3. กิจกรรมการตรวจสุขภาพ สมาชิกจะตรวจสุขภาพโดยใจสมัครเป็นกิจกรรมอย่างง่าย ได้แก่ วัดความดัน ตรวจเบาหวานในปัสสาวะ นำเสมหะส่งตรวจ เจาะเลือดหาเชื้อมาลาเรีย เจาะเลือดหาสารฆ่าแมลงตกค้าง โดยมีเจ้าหน้าที่อนามัยเป็นผู้ให้บริการและให้คำแนะนำปรึกษาด้านสุขภาพ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่แล้วชอบที่จะให้เจ้าหน้าที่ตรวจสุขภาพอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อมีการนัดตรวจสุขภาพ สมาชิกชมรมมักจะมาร่วมกิจกรรมในวันนั้นมากเป็นพิเศษ

4. กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจกรรมการช่วยเหลือเฉพาะงานศพของสมาชิก ซึ่งเมื่อสมาชิกถึงแก่กรรมจะได้รับเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือจากชมรมรายละ 4,000 บาท

5. กิจกรรมเยี่ยมเยียนผู้ป่วย เมื่อสมาชิกหรือผู้นำชุมชนเจ็บป่วย ทางชมรมจะมีงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อจัดหาของเยี่ยม เช่น ซอดอกไม้ การ์ดอวยพร หรือสิ่งของเยี่ยม และบางครั้งจะนิมนต์พระไปเทศน์หรือผูกข้อมือให้ ซึ่งเป็นการให้กำลังใจให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้น

6. กิจกรรมด้านการศึกษา โดยจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าสมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านใดบ้าง แล้วจึงเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ เช่น นิมนต์พระมาเทศนาธรรม เชิญเจ้าหน้าที่อนามัยมาให้ความรู้ด้านสุขภาพ เป็นต้น และการเข้าร่วมอบรม สัมมนาต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น ได้แก่ เข้ารับฟังการบรรยายเรื่องรัฐธรรมนูญใหม่กับการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีการส่งตัวแทนไปอบรมเกี่ยวกับการผลิต/ปรุ้งยาสมุนไพรที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่จัดขึ้น

7. กิจกรรมนันทนาการ สังสรรค์ ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเฉพาะในวันที่ 13 เมษายน ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุ จะมีการรดน้ำดำหัว มีงานรื่นเริงเลี้ยงสังสรรค์ พร้อมกับการทอดผ้าป่าสามัคคี

8. กิจกรรมหาทุนเข้าชมรมจากการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการทำให้มีรูปแบบชัดเจนกว่าการรวมกลุ่มกันธรรมดา มีคณะกรรมการบริหารชมรม มีการดำเนินงานของชมรมโดยยึดการมีส่วนร่วมของสมาชิกและมีความโปร่งใสในการบริหาร หลังจากที่มีชมรมก่อตั้งไปได้ระยะหนึ่งชุมชนได้รับทราบผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจึงมีความไว้วางใจและให้การยอมรับในคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองนากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประธานชมรมที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรอำเภอสองจำกั๊ด ทำให้มีความรู้ด้านการเงิน การบัญชี และถือคติการทำงานว่า "เสียสละ บริสุทธิ์ โปร่งใส" หลังจากเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

ชมรมผู้สูงอายุในระยะหลังจึงได้รับการสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านวิชาการ ทุนหรืองบประมาณต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันชมรมมีทุนอยู่ในบัญชีเงินฝากธนาคาร 2 บัญชี โดยบัญชีแรกได้จากกรมประชาสัมพันธ์ให้งบประมาณช่วยเหลือจำนวน 50,000 บาท และอีกบัญชีได้จากการบริหารจัดการภายในชมรมซึ่งมีจำนวน 53,271.38 บาท โดยมีที่มาของแหล่งงบประมาณ ดังนี้

- การสมัครสมาชิกแรกเข้า จำนวน 50 บาท และค่าบำรุงชมรมปีละ 100 บาท
 - การบริจาคของชุมชน เช่น การทอดผ้าป่า การบริจาคเงินเพื่อทำบุญของญาติผู้ถึงแก่กรรมในชุมชน การบริจาคเงินของผู้มีฐานะดีโดยวัตถุประสงค์การให้เงินไว้ เช่น บริจาคเงินเพื่อซื้อที่ดินสร้างสวนสมุนไพรหรือเพื่อซื้ออุปกรณ์การก่อสร้างสำนักงานชมรมอาทิ กระเบื้อง สี ปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น เป็นต้น รวมทั้งการบริจาคในรูปสิ่งของต่างๆ เช่น ไม้เท้า แก้วน้ำ พัดลม โทรศัพท์ เป็นต้น
 - การสนับสนุนจากนักการเมือง ได้แก่ ไม้เท้า แก้วน้ำ เต็นท์ เสื้อผ้าและเงินบริจาคผ้าป่า การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาชุมชน รวมทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง
 - การสนับสนุนจากองค์กรเอกชน โดยการเขียนโครงการของงบประมาณเสนอ ได้แก่ เขียนเสนอของงบประมาณจากโครงการการลงทุนเพื่อสังคม (Social Investment Project : SIP) จำนวน 18 โครงการ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างพิจารณาเพื่ออนุมัติขั้นสุดท้ายจำนวน 5 โครงการโดยคณะกรรมการ SIP เพื่ออนุมัติผ่าน
9. กิจกรรมอื่น ๆ ได้แก่ การดูแลสวนสมุนไพร การไปร่วมเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรมศพในหมู่บ้าน/ชุมชน กิจกรรมสงเคราะห์ด้วยการประสานงานเพื่อรับบริจาคเงิน สิ่งของ ไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ในหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 การดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุบ้านหนอง

นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ

การก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุครั้งแรกเกิดขึ้นเนื่องจากแนวนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการให้ผู้สูงอายุได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีบุคลากรทางสาธารณสุขเป็นผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบนโยบายของกระทรวงที่ได้วางไว้ โดยส่วนใหญ่มีแนวคิดที่เน้นด้านสุขภาพเป็นหลักและได้ถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวลงไปสู่ผู้สูงอายุในชมรมตามไปด้วย ดังนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่จึงมุ่งหวังผลเพื่อสุขภาพเป็นหลักเช่นกัน และเป็นที่คาดหวังของสมาชิกว่าจะสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี

ทั้งกายใจ ซึ่งจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ คณะกรรมการชมรมมีแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพว่า ถ้าสุขภาพกายและใจของผู้สูงอายุดีแล้ว จะทำให้ผู้สูงอายุอายุยืนยาวสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งคนอื่นหรือลูกหลานมากเกินไปนัก และสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวหรือสังคมได้อย่างมีความสุขตามสาคนแก่เฒ่า และมีความเห็นว่าการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อตัวผู้สูงอายุเพราะไม่มีใครเข้าใจได้ดีเท่าบุคคลวัยผู้เป็นหัวอกเดียวกัน และการรวมกลุ่มกันเป็นชมรมจะสามารถมีพลังอำนาจในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาสุขภาพของตนเองหรือของกลุ่มได้ด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินงานแล้วพบว่าจุดหมายหลักของชมรมก็คือ การมีสุขภาพที่ดีของสมาชิก ดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผนงานโครงการเป็นลายลักษณ์อักษรที่ติดบอร์ดประกาศในรูปของ "แผนงานโครงการชมรมผู้สูงอายุบ้านหนอง" ดังนี้ คือ

1. แผนงานส่งเสริมความรู้ ได้แก่
 - 1.1 โครงการส่งเสริมความรู้แก่สมาชิกและชุมชน
 - 1.2 โครงการทัศนศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์
2. แผนงานส่งเสริมสุขภาพร่างกาย ได้แก่
 - 2.1 โครงการกีฬาเพื่อสุขภาพ
 - 2.2 โครงการตรวจสุขภาพ
3. แผนงานส่งเสริมสุขภาพจิตใจ
 - 3.1 โครงการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย
 - 3.2 โครงการมิตรภาพและงานอวยพรวันเกิด เยี่ยมไข้
4. แผนงานส่งเสริมศิลปหัตถกรรมและดำรงสมนไพร การอบยาสมนไพร
 - 4.1 โครงการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมและดำรงสมนไพร
 - 4.2 โครงการส่งเสริมการอบสมนไพร
5. แผนงานส่งเสริมพุทธศาสนา
 - 5.1 โครงการส่งเสริมนิมนต์พระมาเทศนาและตอบปัญหาธรรมะ
 - 5.2 โครงการส่งเสริมการทำสมาธิและวิปัสสนา

6. แผนงานส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน

6.1 โครงการอาสาพัฒนา

6.2 โครงการออกเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ

จากแผนงานโครงการดังกล่าวมิได้ระบุระยะเวลาปฏิบัติงานที่ชัดเจน แต่ในที่ประชุมทุกเดือนจะมีการทบทวนและพิจารณาโอกาสและความเหมาะสมของแต่ละโครงการ ตลอดจนความพร้อมของสมาชิก เช่น โครงการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุจะทำเมื่อมีสมาชิกเจ็บป่วย เป็นต้น สำหรับการประเมิน/ข้อบังคับของชมรมยังไม่มีกระบวนการที่ชัดเจน

การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

การสร้างสิ่งแวดล้อมในชมรมด้วยการช่วยกันกวาด ถู ในวันประชุมประจำเดือน ส่วนบริเวณรอบ ๆ นั้น มีการเก็บเศษขยะ กวาดใบไม้เป็นบางครั้ง ซึ่งตามปกติมีลูกจ้างของสถานีนามายเป็นผู้ดูแลทั้งหมด ดังนั้นจึงทำให้ที่ทำการชมรม อาคารสถานีนามายและบริเวณรอบ ๆ ได้รับการตกแต่งที่สวยงาม มีสวนสมุนไพร สวนหย่อมและสนามหญ้าที่เขียวขจี แดดูกลมกลืนกัน เป็นภาพพจน์ที่ดี และมีที่นั่งพักผ่อนร่มไม้ใหญ่บริเวณข้างที่ทำการชมรม

ในด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมภายในชมรม สมาชิกชมรมส่วนใหญ่เป็นผู้รู้จักมักคุ้นกันมาก่อนในฐานะคนบ้านได้ บ้านเหนือ ที่ใกล้เคียงกัน มีความเป็นกันเอง โดยมีประธาน คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่อนามาย เป็นผู้คอยเชื่อมประสานความสัมพันธ์ จึงทำให้มีความกลมเกลียวกันดี การประชุมประจำเดือนคณะกรรมการไม่เคยขาดการประชุมเลย ด้านความสัมพันธ์ภายนอกทั้งที่เป็นองค์กรรัฐและองค์กรเอกชนนั้น จะเป็นไปในลักษณะที่เข้ามาช่วยเหลือ ให้ความรู้ การพัฒนาสุขภาพ โดยเฉพาะหน่วยงานสาธารณสุข ที่มีบทบาททั้งในด้านส่งเสริมสุขภาพและทั่วไป ได้แก่ การให้สุขศึกษา การติดต่อประสานงานกับองค์กรอื่น และด้านงบประมาณ

การสร้างความเข้มแข็งในชมรม

ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนุนเปิดรับสมัครสมาชิกตลอดปีโดยความช่วยเหลือของสถานีนามายในการจัดทำเอกสารและชักชวนแนะนำผู้ที่สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิก และยังเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกอีกด้วยซึ่งขณะนี้สมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 60 ปี จำนวน 80 คน และชักชวนให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลประโยชน์ต่อสมาชิกโดยตรงเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดความ

เข้มแข็งในชมรม สำหรับคณะกรรมการมีวาระดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่ในทางปฏิบัติเมื่อครบวาระ คณะกรรมการชุดเดิมมักได้รับการเลือกตั้งอยู่ทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากมีความอาวุโสมากกว่าและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานสูง ตลอดจนฐานะความเป็นอยู่ที่ไม่อดคัต มีการศึกษา สถานภาพทางสังคมดี มีคนนับหน้าถือตา และมีเงินบำนาญ มีบุตรหลานหาเลี้ยง จึงมีเวลาว่างพอที่จะอุทิศตนเองให้แก่ชมรมโดยไม่ต้องพะวักพะวงจนขวายทำมาหาเลี้ยงชีพ นอกจากนี้คณะกรรมการชมรมมักยึดหลักการประชาธิปไตยคือใช้เสียงส่วนใหญ่ชี้ขาดในที่ประชุม มีการปรึกษาหารือกันในที่ประชุม ประจำเดือนโดยจะเชิญเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้า อสม. และประธานแม่บ้านเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเพื่อต้องการให้รับทราบผลงานที่ผ่านมา และเพื่อที่จะขอความร่วมมือในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมต่อไป ซึ่งคณะกรรมการชมรมเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างชมรมกับชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากชมรมอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะชุมชนให้การสนับสนุน โดยแรกเริ่มมาจากความสัมพันธ์เชิงส่วนตัวของผู้สูงอายุกับคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือต่อประธานและคณะกรรมการอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นก็จะให้การยอมรับและศรัทธาในชมรม ผู้สูงอายุตามไปด้วย ดังนั้นเมื่อมีการจัดกิจกรรมจึงมักได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นได้จากการบริจาคสิ่งของต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณก่อสร้างอาคาร วัสดุต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โทรทัศน์ พัดลม วิทยุ เป็นต้น และอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความศรัทธาเชื่อถือในตัวประธานก็คือการบริหารจัดการที่ยึดคติ "เสียสละ บริสุทธ์ โปร่งใส" มีระบบบัญชีรับจ่ายที่เป็นปัจจุบัน และจะแถลงสถานะการเงินในที่ประชุมประจำเดือนทุกครั้ง เมื่อถึงสิ้นปีก็จะทำระบบบัญชีประจำปีเพื่อสรุปรวมยอดรายรับจ่ายของชมรมให้แก่สมาชิกและประชาชนได้รับทราบ ทำให้สะดวกและง่ายต่อการตรวจสอบของสมาชิกและบุคคลภายนอก ดังนั้นการจัดกิจกรรมใด ๆ นอกจากจะแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนได้รับทราบในที่ประชุมเพื่อขอความร่วมมือในฐานะที่ปรึกษาชมรมแล้ว ทางชมรมยังต้องประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว การใช้สื่อบุคคล และให้สมาชิกในแต่ละหมู่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการกระจายงานไปให้แก่สมาชิก ตัวอย่างกิจกรรมที่เคยจัดทำร่วมกับชุมชน ได้แก่ การเป็นผู้ประสานงานรับบริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ การไปร่วมเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรมศพ การจัดงานส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทยพื้นบ้าน เป็นต้น

การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล

เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยบ้านหนองน้ำที่เป็นพี่เลี้ยงให้การเสนอแนะจัดการด้านธุรการและติดต่อประสานงานให้ ซึ่งแยกออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านสุขภาพ ได้แก่ การอบรมแพทย์แผนไทย สมุนไพร การให้สุขศึกษาการส่งตัวแทนไปอบรมสัมมนา การอบรมเกี่ยวกับ 5 ส.ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่
2. การพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชนมาฝึกอบรมสมาชิกประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษ ดอกไม้จันทร์และพวงหรีด และระยะต่อมามีการฝึกสอนกันเองในหมู่สมาชิก นำผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกจำหน่ายหารายได้เข้าชมรม กรมวิชาการเกษตรมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ การขยายพันธุ์พืช
3. การพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา การจัดงานประจำปีในวันผู้สูงอายุแห่งชาติ ซึ่งในวันดังกล่าวจะมีงานรื่นเริงควบคู่ไปกับการรดน้ำดำหัว ได้แก่ กิจกรรมการแสดงพื้นบ้านล้านนาของผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน การประกวดขอ

การปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุมักใช้บริการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานจากสถานีอนามัยบ้านหนองน้ำเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้ามีอาการหนักหรือเกินขีดความสามารถเจ้าหน้าที่ก็จะส่งไปรักษาต่อยังโรงพยาบาลสองที่อยู่ไม่ไกลนักประมาณ 8 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังนิยมไปใช้บริการของคลินิกเอกชนในตัวอำเภอสอง หรือในเมืองแพร่ และผู้สูงอายุบางคนยังศรัทธามีความเชื่อในการรักษาพื้นบ้าน ได้แก่ การสะเดาะเคราะห์ การผูกข้อมือ การใช้น้ำมันดี การไต่ถามคนทรงเจ้า การเลี้ยงหรือเซ่นไหว้ผี การใช้สมุนไพร การนวด และการใช้ไสยศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการรักษาแบบพื้นบ้านอยู่ทำควบคู่กับการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน ส่วนกิจกรรมการป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพ ซึ่งได้แก่

- กิจกรรมสุขศึกษา มีแผนงาน/โครงการด้านส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ โครงการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและสุขบัญญัติ การให้คำปรึกษาและจัดคลินิกผู้สูงอายุ โดยเจ้าหน้าที่อนามัยเป็นผู้รับผิดชอบ

- กิจกรรมเยี่ยมบ้านสมาชิกที่เจ็บป่วยไปพูดคุยให้กำลังใจผู้ป่วยและครอบครัว ให้การแนะนำการปฏิบัติตัว

- กิจกรรมการตรวจสุขภาพ โดยมีเจ้าหน้าที่อนามัยบ้านหนองเป็นผู้ให้บริการซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างง่าย ๆ ไม่ใช่เทคนิคที่ยุ่งยาก ได้แก่ การตรวจวัดความดันโลหิต การตรวจหาน้ำตาลในปัสสาวะ การชั่งน้ำหนัก เก็บเสมหะส่งตรวจ ตรวจหาสารพิษตกค้างในเลือด และเจาะเลือดส่งตรวจหาเชื้อไข้มาลาเรีย

- กิจกรรมการออกกำลังกาย โดยมี "ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน" ที่ตั้งอยู่วัดบ้านหนองเป็นสถานที่สำหรับการออกกำลังกาย

1.3 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ เงื่อนไขภายนอกชมรม

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่อนามัยที่ต้องการปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่เองก็มีความต้องการที่ให้เกิดมีการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและการจัดสวัสดิการให้แก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว จึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ทั้งด้าน วิชาการ งบประมาณ และสถานที่ ซึ่งปัจจุบันเจ้าหน้าที่อนามัยบ้านหนองก็ยังให้การสนับสนุนอยู่ จากการที่เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขมีส่วนในการก่อตั้งและดำเนินงานชมรม ดังนั้นกิจกรรมที่จัดจึงมักเน้นด้านสุขภาพอนามัยเป็นหลัก โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุนและดำเนินการให้เป็นไปตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่ เช่น จัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกาย จัดให้มีการอบรมความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น ในระยะต่อมาเมื่อมีการรวมกลุ่มกันเหนียวแน่นดีแล้ว มีความเป็นปึกแผ่นกว่าเดิม จึงมีกิจกรรมด้านอื่นเสริมเข้ามา เช่น กิจกรรมของชุมชน ประกอบอาชีพ เป็นต้น บทบาทของเจ้าหน้าที่อนามัยจึงเริ่มเปลี่ยนเป็นผู้สนับสนุนในกิจกรรมชมรม กอปรกับเจ้าหน้าที่เองก็มีงานที่ต้องรับผิดชอบอยู่หลายงานจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะมาดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนั้นในระยะหลังเจ้าหน้าที่อนามัยจึงเข้าร่วมในกิจกรรมเฉพาะด้านสาธารณสุข ส่วนกิจกรรมอื่นมักจะเข้าร่วมเฉพาะกิจกรรมที่ทางชมรมขอร้องมา และปัจจุบันกิจกรรมของชมรมก็มีได้จำกัดอยู่แค่เฉพาะด้านสุขภาพเท่านั้น ยังมีกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ ที่ส่งผลให้ประชาชนทั่วไปเกิดความศรัทธาต่อชมรม ซึ่งได้แก่ กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ไม่มีผู้อุปการะ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมเมื่อปี 2538 โดยตั้งเป็นศูนย์รับบริจาคเงินสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น

2. ผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยฯ กรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้นำศาสนา พระภิกษุ ประธาน อบต. อสม. เป็นต้น โดยที่ชมรมจะเชิญผู้นำชุมชนเหล่านี้ในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมประจำเดือนเพื่อร่วมปรึกษาหารือและแสดงข้อคิดเห็น ตลอดจนขอความร่วมมือในการสนับสนุนกิจกรรมชมรมจากชุมชนโดยผ่านการประสานงานกับผู้นำชุมชนเหล่านี้

3. ประชาชนในชุมชน จากการที่ชมรมมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนจึงมักได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะในเชิงส่วนตัวกล่าวคือ ประธานและคณะกรรมการเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนในหมู่บ้านอยู่แล้ว และประชาชนในหมู่บ้านก็มีค่านิยมเคารพผู้อาวุโส โดยที่ชมรมเองก็มีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานศพ งานบุญต่าง ๆ งานเทศกาลตามประเพณี เป็นต้น จึงเป็นลักษณะการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

4. ครอบครัว ส่วนใหญ่ครอบครัวของสมาชิกชมรมประกอบอาชีพทางการเกษตรและผู้สูงอายุมักอาศัยอยู่ครอบครัวเป็นลักษณะครอบครัวใหญ่ มีลูกหลานหาเลี้ยงเป็นหลัก ส่วนผู้สูงอายุจะคอยช่วยเหลือหรือทำงานที่ตนสามารถพอจะทำได้ เช่น ทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ดูแลเด็กเล็ก พยายามว่างก็จะมาร่วมกิจกรรมของชมรม ส่วนผู้สูงอายุที่มีลูกหลานโตแล้วก็มักจะมาร่วมกิจกรรมชมรมอยู่เป็นประจำโดยมีลูกหลานขับรถรับ-ส่ง ซึ่งส่วนใหญ่บุคคลในครอบครัวมีความศรัทธาในเจ้าหน้าที่อนามัยและเห็นว่าชมรมผู้สูงอายุมีผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุเข้าเป็นสมาชิกชมรมจึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่เสียหาย แต่กลับจะเป็นผลดีที่มีผู้ชำนาญมาดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแทนตน ดังนั้นจึงมักให้การสนับสนุนชมรมผ่านทางผู้สูงอายุที่เป็นบุคคลในครอบครัวของตน เช่น บริจาคเงิน สิ่งของ เข้าร่วมกิจกรรมในบางครั้ง เป็นต้น

5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง เมื่อปีงบประมาณ 2542 ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อซื้อเครื่องบดยาสมุนไพร จำนวน 1 เครื่อง ราคา 80,000 บาท ให้แก่ชมรมผู้สูงอายุ

6. สถาบันการแพทย์แผนไทย ได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณบางส่วนเพื่อเป็นกองทุนและด้านวิชาการ ที่เกี่ยวกับสมุนไพร การนวดแผนไทย

7. มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายของเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดแพร่ โดยให้การสนับสนุนชมรมด้านวิชาการ การจัดสรรงบประมาณประจำปี และวัสดุสิ่งของ

8. ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลบ้านหนอง เป็นเครือข่ายให้การสนับสนุนสิ่งของการจัดหาทุน และช่วยเหลือกิจกรรม เป็นต้น เป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับชมรมผู้สูงอายุมากที่สุด โดยที่อยู่ภายใต้การดูแลกำกับการของสถานีอนามัยบ้านหนองเหมือนกัน ซึ่งสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบางคนเคยเป็นสมาชิกชมรม อสม. มาก่อน จึงมีความคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว ดังนั้นทั้งสองชมรมนี้จึงมักมีการช่วยเหลือในกิจกรรมซึ่งกันและกัน

9. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยฯ ถือเป็นองค์กรทางการ ที่ชาวบ้านให้ความเคารพยำเกรง มีบทบาทในด้านช่วยสนับสนุน ด้านประสานงานและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมให้แก่ลูกบ้านของตนได้รับทราบข่าวความเคลื่อนไหวของชมรมผู้สูงอายุ และมีส่วนช่วยชักจูงให้มีการบริจาคที่ดินและเงินสมทบซื้อที่ดินใกล้ย่านชุมชนเพื่อสร้างสวนสมุนไพรเมื่อปี 2540 จำนวน 1 ไร่เศษ ราคากว่า 1 แสนบาท

เงื่อนไขภายในชมรม

เป็นเงื่อนไขภายในชมรมผู้สูงอายุเองที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชมรม อันได้แก่

1. สมาชิกชมรม จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในตำบลบ้านหนองที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมชนบทและมีความเป็นเครือญาติกันสูง ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ส่วนใหญ่อคล้ายคลึงกันและมักจะรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน ดังนั้นพบปะหน้ากันก็จะทักทายปราศรัยกัน ถ้ามได้ทุกข์สุขตามประสาคนวัยเดียวกัน โดยเฉพาะในงานประเพณีของหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานบุญต่าง ๆ งานวัด มักจะมีผู้สูงอายุนั่งจับกลุ่มพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และปรึกษาหารือกัน มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน จึงเกิดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่ผู้สูงอายุที่เป็นเครือญาติกัน ต่อมาเมื่อกลุ่มมีมากขึ้น จึงมีแนวคิดและต้องการที่รวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกันเองในหมู่เครือญาติและสมาชิกคนอื่น ๆ และเป็นการสร้างอำนาจต่อรองกับองค์กรต่าง ๆ ภายนอกชมรมโดยเฉพาะการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยสมาชิกบางคนยอมสมัครเป็นสมาชิกเพียงเพื่อว่าต้องการของสนับสนุน ของแจกจากชมรม หรือจากทางราชการ แต่สมาชิกบางคนมีความคิดในการเป็นสมาชิกว่าเพื่อร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่สมาชิกและสังคม โดยให้เหตุผลว่าเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมชมรมแล้วรู้สึกดีใจที่ได้เจอเพื่อนเก่า ภูมิใจและมีความรู้สึกที่ตนเองก็มีความสำคัญที่ผู้อื่นยอมรับตน นอกจากนี้ยังมีความสบายใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

2. คณะกรรมการ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการหรือกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่าคณะกรรมการชมรมได้เน้นถึงการมีส่วนร่วมของการดำเนินงานทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนงานซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้วางแผนร่วมกัน ว่างล่วงหน้าในที่ประชุมก่อนมีการจัดกิจกรรมโดยการกำหนดชนิดกิจกรรม วันเวลา ผู้รับผิดชอบไว้ ขั้นตอนต่อมาคือการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามที่ได้วางแผนว่างล่วงหน้า ขั้นตอนสุดท้ายคือการติดตามและการประเมินผลร่วมกันโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงข้อคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์กิจกรรมที่ได้ทำมาแล้วหรือระหว่างทำอยู่ว่าเป็นอย่างไร หรือควรปรับปรุงแบบไหน เป็นต้น โดยวิธีการบริหารจัดการดังกล่าวจะอยู่ภายใต้คติ ที่ว่า “เสียสละ บริสุทธิ์และโปร่งใส” และเมื่อจัดกิจกรรมจะมีการประชุมบอกกล่าวแจ้งให้แก่ชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ทราบอยู่เสมอ ทั้งก่อนและหลังจัดกิจกรรม รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อบุคคลและหอกระจายข่าวให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และความศรัทธาเชื่อถือในคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการสนับสนุนของสมาชิกและประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะความศรัทธาในตัวประธาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่าประชาชนในชุมชนและสมาชิกในชมรมมักให้ความเคารพนับถือในตัวประธานชมรม โดยให้เหตุผลว่าเป็นคนเสียสละ มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ผลักดันให้ชมรมมีสภาพเป็นนิติบุคคล และสามารถรณรงค์หางบประมาณและสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ให้แก่ชมรม อันได้แก่ ชักชวนให้มีการบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างที่ทำการชมรม ชักชวนชาวบ้านบริจาคที่ดินในการสร้างสวนสมุนไพร ทำโครงการเสนอเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม

1. วัฒนธรรมพื้นบ้านของผู้สูงอายุ จากพื้นฐานด้านสังคม เศรษฐกิจ ประเพณีและวัฒนธรรมเดียวกัน ในสังคมชนบท ผู้สูงอายุแต่ละคนจึงไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ทั้งสถานภาพ บทบาทหน้าที่และการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน จึงสามารถพูดคุยกันได้อย่างเข้าใจกัน ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสกว่า มีความรู้สึกผูกพันและเอื้ออาทรต่อกัน

2. วิถีชีวิตของผู้สูงอายุ จากการที่เป็นสังคมชนบทผู้สูงอายุมิได้ออกไปหาทำงานยังที่อื่นเหมือนกลุ่มวัยแรงงาน ดังนั้นจึงอยู่แต่ในหมู่บ้านอันเป็นท้องถิ่นของตนตลอด ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีความรู้จำกันคุ้นกันมาก่อนจึงมักไปมาหาสู่และพูดคุยกันเป็นประจำ โดยเฉพาะในช่วง

ที่มีงานวัดหรืองานบุญต่าง ๆ ผู้สูงอายุมักถือโอกาสนั้นพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตกัน กอปรกับการที่อาศัยอยู่กับครอบครัวซึ่งมีลูกหลานหาเลี้ยง บางคนก็มีบ้านนา และบางคนก็มีบุตรหลานที่ทำงานต่างจังหวัดส่งเงินมาให้ใช้จ่าย จึงทำให้มีเวลาร่วมพอกที่จะมาจับกลุ่มพูดคุยปรึกษาหารือกันได้โดยไม่ต้องพะวักพะวงเรื่องทำมาหากิน

3. สถานที่ตั้งของชมรม ชมรมผู้สูงอายุนบ้านหนองตั้งอยู่ในสถานีนอนามัยบ้านหนองซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนที่การคมนาคมสะดวกไปมาสะดวก จึงเป็นการง่ายและสะดวกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมชมรม และเมื่อสมาชิกที่มาเข้าร่วมกิจกรรมแล้วเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา ก็จะถือโอกาสนั้นตรวจสุขภาพกับเจ้าหน้าที่อนามัยอีกด้วย เช่น ตรวจวัดความดันโลหิตสูง ชั่งน้ำหนัก ปรีक्षणปัญหาสุขภาพ และขอยาบำรุง เป็นต้น ซึ่งเป็นการคุ้มเวลาที่นอกจากจะได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมแล้วยังได้รับการตรวจสุขภาพจากเจ้าหน้าที่อนามัยอีกด้วย ดังนั้นเมื่อประชุมประจำเดือนหรือนัดทำกิจกรรมร่วมกันจึงมักได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาชิก และในวันนั้นมักมีจำนวนผู้ป่วยที่เป็นผู้สูงอายุมาวัดความดันโลหิตและตรวจรักษาเพื่อขอยาไปรับประทาน จากเจ้าหน้าที่อนามัยมากเป็นพิเศษกว่าทุกวัน

เงื่อนไขด้านผลประโยชน์

คณะกรรมการมีความภูมิใจที่ตนได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าหน้าที่ และมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่สมาชิกและชุมชน โดยมักจะพูดถึงแต่ผลงานที่ผ่านมาว่าพวกตนทำอะไรบ้าง ซึ่งมักได้รับคำชมเชยจากเจ้าหน้าที่ จากนายอำเภอ และจากองค์กรอื่นเสมอ ๆ

สำหรับสมาชิกเห็นว่าการดีที่มีหลักประกันด้านฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อที่ลูกหลานจะได้ไม่เดือดร้อนเมื่อยามถึงแก่กรรม รู้สึกอุ่นใจที่มีเจ้าหน้าที่อนามัยมาดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตน เช่น ตรวจสุขภาพ ตรวจเบาหวาน ตรวจวัดความดัน ได้รับความรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น และจิตใจที่ได้พบเจอทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเป็นประจำ

สำหรับด้านเจ้าหน้าที่นั้นพบว่ามีความภาคภูมิใจที่ตนได้เป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันชมรมอยู่ให้ดำรงอยู่ได้ และยังได้ประโยชน์ในการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุโดยให้เหตุผลว่าการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำให้เกิดความสะดวกในการจัดบริการ โดยเฉพาะด้านสุขภาพศึกษาประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุยังเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนางานสาธารณสุขด้านอื่น ๆ ตามมา มีอำนาจต่อรองกับภายนอกสูง ที่เห็นชัดได้แก่ อำนาจต่อรองกับการเมืองท้องถิ่น ที่นักการเมืองมักให้การเคารพยำเกรงต่อชมรมผู้สูงอายุและบางครั้งในการพัฒนาสถานีนอนามัยก็ต้องอาศัยพลังจากผู้สูงอายุเป็นที่พึ่ง

2. ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลอง

2.1 บริบททั่วไปและลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ

บริบททั่วไปของชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลอง

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองตั้งตั้งอยู่ที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งอยู่ติดกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอคลองซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอคลองประมาณ 500 เมตร และอยู่ในเขตเทศบาลห้วยอ้อ การคมนาคมโดยทางรถยนต์ การเดินทางจึงสะดวกรวดเร็วโดยจากตัวจังหวัดแพร่ถึงอำเภอคลองในระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร ใช้เวลาราว 40 นาที จากการที่ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองไม่มีที่ทำการที่เป็นเอกเทศ ดังนั้นจึงมอบวัตถุประสงค์ของชมรมที่มีอยู่ ได้แก่ ได้ะ แก้อื้อ ตู้เย็น พัดลม ไว้ใช้บนสำนักงานสาธารณสุขงานสาธารณสุขอำเภอคลอง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมจะอาศัยสถานที่และความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุเป็นผู้ประสานงาน

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองจัดตั้งเมื่อ ปี 2534 โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลลองขณะนั้นเป็นผู้ก่อตั้ง โดยได้ประชุมร่วมกันที่ห้องประชุมโรงพยาบาลลอง ระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชนในตำบลห้วยอ้อ ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้สูงอายุทุกหมู่บ้านในตำบลห้วยอ้อรวม 14 หมู่บ้าน ซึ่งการประชุมในครั้งนั้นเจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงความเป็นมาและความสำคัญของการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางในการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุในอำเภอคลอง หลังจากได้ข้อสรุปแล้วจึงมีการร่างระเบียบข้อบังคับชมรมร่วมกันเป็นฉบับร่าง เสนอต่อเจ้าหน้าที่เพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยก่อนที่จะพิมพ์ระเบียบข้อบังคับฉบับจริงขึ้นมา นั้น ได้มีการประชุมร่วมกันอีกครั้งหนึ่งเพื่อลงมติรับหลักการฉบับร่างที่แก้ไขแล้ว โดยใช้ชื่อตามสถานที่ตั้งชมรมว่า ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลลอง ต่อมาในปี พ.ศ.2539 ในที่ประชุม คปสอ.ลอง ได้มีมติย้ายที่ทำการชมรมมาไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลอง และเปลี่ยนชื่อเป็นชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลอง โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลองเป็นผู้รับผิดชอบ รับช่วงแทนจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมโรงพยาบาลลอง

สภาพเศรษฐกิจ

ประชาชนในอำเภอคลองส่วนใหญ่นับประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ โดยมีสินค้าทางการเกษตรที่มีชื่อเสียงได้แก่ส้มเขียวหวาน พุทรา ส่วนสินค้าหัตถกรรมพื้นเมือง ได้แก่ ผ้าตีนจก ซึ่งในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมาได้มีการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพการทอผ้าตีนจกกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันจากทางภาครัฐ และหลังเกิดวิกฤตด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมา มีการอพยพแรงงานกลับถิ่นฐานเดิม ประชาชนส่วนใหญ่ที่ว่างงานจึงหันมาประกอบอาชีพทอผ้าตีนจกกันเพิ่มมากขึ้น โดยเห็นว่าการทอผ้าตีนจกเป็นอาชีพที่อิสระทำงานอยู่กับบ้านอยู่กับครอบครัว และได้ผลตอบแทนอยู่ในระดับที่พึงพอใจ นอกจากนี้ยังสามารถประกอบอาชีพอื่นเสริม เช่น การเลี้ยงสัตว์ ทำไร่ ทำนา ควบคู่กันได้ด้วย ปัจจุบันอำเภอคลองได้รับงบประมาณเงินกู้มีयाชาวา ในการสนับสนุนโครงการฝึกอาชีพทอผ้าตีนจกเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดให้มีการอบรมทอผ้าตีนจกแก่แม่บ้านทุกหมู่บ้าน อบรมเพื่อสร้างครูฝึก และสนับสนุนการรวมกลุ่มแม่บ้านเพื่อตั้งศูนย์ทอผ้าหมู่บ้าน โดยมีวิทยากรที่เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้ให้ความรู้ในการประดิษฐ์ลายทอและฝึกอบรมเรื่องทฤษฎีการใช้สีเพื่อย้อมผ้า มีการตั้งเครือข่ายกลุ่มทอผ้า กลุ่มเย็บผ้าเพื่อแปรรูปเป็นสินค้า ตลอดจนหาตลาดรองรับสินค้าด้วยการตั้งธนาคารฝ้ายเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายฝ้ายและรับซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าตีนจก ภายใต้การประสานงานของ นายวรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล สส.พรรคชาติไทย ในการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนโครงการดังกล่าว ปัจจุบันมีธุรกิจค้าขายผ้าตีนจกเกิดขึ้นหลายแห่ง โดยที่ผู้ประกอบการจะจัดหาวัตถุดิบ อันได้แก่ ด้าย เครือหูก (เครือด้าย) และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทอผ้า เพื่อว่าจ้างชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นผู้ทอให้ จึงทำให้มีการจ้างแรงงานกันอย่างแพร่หลายเกิดขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน และสามารถสกัดกั้นการอพยพแรงงานสู่เมืองใหญ่ได้ในระดับหนึ่ง ส่งผลดีต่อผู้สูงอายุ ที่ไม่ถูกกลืนหลานทอดทิ้งเนื่องเพราะการทอผ้าสามารถทำในบ้านของตนเองได้ เมื่อทอครบ 1 ผืน (70 ซม.) ก็จะนำส่งให้แก่ผู้ว่าจ้าง สำหรับผู้สูงอายุก็มักจะช่วยเหลือครอบครัวในงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น กรอด้าย แยกสีด้าย เป็นผู้ประกอบหุงหาอาหารให้ ตลอดจนเป็นผู้ดูแลลูกเล็กเด็กแดงแทนพ่อแม่เด็ก

สำหรับฐานะทางการเงินของชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองนั้น มีบัญชีเงินฝากในธนาคารเอเชีย สาขาคลอง จำนวน 17,055 บาท เนื่องจากไม่มีการเรียกเก็บเงินจากสมาชิกไม่ว่าค่าใด ๆ ดังนั้นจึงต้องมีการหาทุนและงบประมาณจากภายนอกเข้าชมรมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการขอรับบริจาคและการช่วยเหลือของส่วนราชการ โดยมีแหล่งงบประมาณที่เคยได้รับได้แก่

1. ประชาสงเคราะห์จังหวัดแพร่ ที่ผ่านมาเคยให้การสนับสนุนเงินจำนวน 6,000 บาท
2. มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ที่ผ่านมาเคยให้การสนับสนุนเงินจำนวน 1,800 บาท
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่สนับสนุนยาและเวชภัณฑ์ประจำบ้าน จัดสรรให้
งบมิยาชาวจำนวน 1,350 บาท
4. นักการเมืองท้องถิ่น ให้การสนับสนุนเสื้อกีฬา โต๊ะ เก้าอี้ และสนับสนุนกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่ชมรมจัดขึ้น
5. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยอ้อ ให้การสนับสนุนโดยการบริจาคตู้เย็น 1 ตู้ (ราคา
5,000 บาท) เก้าอี้ 50 ตัว และพัดลมใหญ่ 1 เครื่อง
6. ประชาชนทั่วไปในชุมชน ให้การสนับสนุนในรูปการบริจาคเงินสมทบของค์ผ้าป่า
ผู้สูงอายุซึ่งจัดขึ้นปีละครั้ง โดยในปีที่ผ่านมาได้รับเงินบริจาคผ้าป่าจากประชาชนทั่วไปในชุมชน
หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วคงเหลือเข้าชมรม จำนวน 12,500 บาท

สภาพสังคม

ลักษณะสังคมทั่วไปของอำเภอลองเป็นสังคมชนบทที่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส โดยที่ลูกหลานจะให้ความเคารพนับถือแก่ผู้สูงอายุในฐานะผู้มีพระคุณและถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องดูแลหาเลี้ยงตอบแทน ถ้าปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่โดดเดี่ยวลูกหลานมักจะได้รับการตำหนิและข้อครหาจากเพื่อนบ้านรอบข้าง ดังนั้นผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับลูกหลานช่วยครอบครัวทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยมีลูกหลานเป็นผู้หาเลี้ยง ประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติสูง มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ทั่วไปคล้ายคลึงกัน มีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ประเพณีที่สำคัญได้แก่ การทำบุญเข้าพรรษา สลากภัตร ประเพณียี่เป็ง ประเพณีทานข้าวใหม่ เป็นต้น

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชมรมด้วยกันเองนั้นประกอบด้วยสมาชิกทั่วทุกหมู่บ้านในตำบลห้วยอ้อ 14 หมู่บ้าน มียอดสมาชิกจำนวน 1,240 คน แต่ในความเป็นจริงจะมีผู้สูงอายุเฉพาะที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงที่ตั้งชมรมเท่านั้นที่เข้าร่วมกิจกรรมประจำทุกเดือน ส่วนสมาชิกที่อยู่รอบนอกไกลออกไปมักไม่ค่อยร่วมกิจกรรม สำหรับคณะกรรมการนั้นมีจำนวน 16 คน โดยคัดเลือกเป็นตัวแทนผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านหนึ่งคนเพื่อไปเป็นคณะกรรมการชมรมโดยมีเลขานุการชมรมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะคอยประสานการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวกให้เมื่อมี

การจัดกิจกรรม สำหรับสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำนั้นส่วนใหญ่อยู่ละแวกใกล้ ๆ และสะดวกในการมาเข้าร่วมกิจกรรมและมีสถานภาพทางสังคม/วัฒนธรรมที่เหมือนกันทำให้สื่อสารกันได้ง่าย สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมชมรมก็จะได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการทั้ง 16 คนดังกล่าว จะต้องร่วมประชุมในฐานะตัวแทนหมู่บ้านละคนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือนอยู่ ในด้านความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่นั้นมีเลขานุการชมรมเป็นเจ้าหน้าที่ ดังนั้นการจัดทำโครงการและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จึงได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดี โดยความสัมพันธ์นั้นเป็นไปในลักษณะคล้ายการบังคับบัญชาถึงประสานงาน กล่าวคือเจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจที่จะไปสั่งการให้สมาชิกชมรมปฏิบัติตามคำสั่งโดยตรง แต่จะให้ข้อเสนอแนะและชี้แนะเพื่อให้เกิดผลตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการให้ชมรมได้ปฏิบัติตาม ซึ่งบางกิจกรรมชมรมไม่เห็นด้วยก็จะไม่บังคับแต่ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุมักจะเกรงใจเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเห็นว่าชมรมไม่สามารถที่จะอยู่ได้ถ้าขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่

กลุ่มองค์กรในชุมชน

ชุมชนตำบลห้วยอ้อมมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. องค์กรที่เป็นทางการ

1.1 ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลห้วยอ้อม (อสม.) โดยที่ผู้สูงอายุบางคนมีสถานภาพเป็นทั้งสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและสมาชิกชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ก่อปรกับมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ให้การสนับสนุนเหมือนกัน ดังนั้นจึงทำให้ทั้งสองชมรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และมักจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นประจำ มีการขอแรง อสม. มาช่วยกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

1.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรปกครองที่มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ในแต่ละหมู่บ้าน

2. องค์กรที่ไม่เป็นทางการ

2.1 กลุ่มการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและเป็นผู้นำทางความคิดในชุมชน

2.2 กลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีงานเกี่ยวกับคนหมู่มา กลุ่มแม่บ้านของทุกหมู่บ้านจะมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ได้แก่ งานศพ งานวัด งานบุญต่าง ๆ

2.3 กลุ่มเยาวชน มีการรวมกลุ่มกันในการช่วยเหลือ สังสรรค์กันตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย มีการช่วยเหลือฝึกเล่นกีฬาด้วยกัน

2.4 ประชาชนชาวบ้านหรือที่เรียกว่าอาจารย์ ทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับศาสนา งานประเพณี หรือพิธีกรรมต่าง ๆ

ลักษณะของชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลอง

โครงสร้างชมรม

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารตามที่ตกลงกันในมติที่ประชุมใหญ่ครั้งแรกเมื่อ ปี 2534 และได้ตั้งเป็นระเบียบข้อบังคับของชมรมโดยมีตัวแทนผู้สูงอายุหมู่บ้านละ 1 คน เป็นคณะกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี แต่ในทางปฏิบัติจริงไม่เคยมีการเลือกตั้งใหม่เลยทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่าคนเก่าดีอยู่แล้ว ดังนั้นกรรมการคนเดิมจึงทำหน้าที่นี้มาตลอด ยกเว้นในบางหมู่บ้านที่มีการเลือกตั้งใหม่เพื่อทดแทนคนเดิมที่ถึงแก่กรรม ปัจจุบันประกอบด้วยคณะกรรมการชมรมดังนี้

1. นายมานิต ปัญญารักษ์ดำรง	ประธาน
2. นายบุญยก ไชยแก้ว	รองประธาน
3. ร.ต.ต. น้อย อัจจิมา	หัวหน้าเหรัญญิก
4. นายชม สุภาแก้ว	เหรัญญิก
5. นายเป็รื่อง สุริยสา	เหรัญญิก
6. นางมยุรี โส่หิมนิตร	เลขานุการ
7. นางบุญเต็ม ผั่นสุข	กรรมการ
8. นายสม กาลสุข	กรรมการ
9. ร.ต.ต.ทองคำ อุ่นอารมณ์	กรรมการ
10. นายจันทร์ ปัญญาทอง	กรรมการ
11. นายอ้าย เครือแก้ว	กรรมการ
12. นายเส็ง เหลืองสกุล	กรรมการ

13. นายกองค์ำ ดันศิริ	กรรมการ
14. นายผจญ ไกรสนธิ์	กรรมการ
15. นายหนึ่ง สอนแก้ว	กรรมการ
16. นายสมหวัง รินทา	กรรมการ

สำหรับการเข้าเป็นสมาชิกชมรมนั้น เดิมใช้วิธียื่นใบสมัครซึ่งมีผู้ยื่นเป็นสมาชิกจำนวน 329 คน ในตำบลห้วยอ้อ 14 หมู่บ้าน และต่อมาได้มีการแก้ไขกฎระเบียบของการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ โดยระบุไว้ว่าผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ในเขตตำบลห้วยอ้อถือว่าเข้าเป็นสมาชิกชมรมโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องยื่นใบสมัครแจ้งความจำนงค์เข้าเป็นสมาชิกเหมือนเช่นที่ผ่านมา และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น สามารถมีสิทธิมีเสียงและเข้าร่วมกิจกรรมเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ทุกประการ ปัจจุบันมี ยอดจำนวนสมาชิกเพิ่มเป็น 1,240 คน

กิจกรรมและผลการดำเนินงานของชมรม

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอลองมีการจัดกิจกรรมขึ้นทุกเดือนโดยกำหนดวันทำกิจกรรมไว้คือ ทุกวันศุกร์ในสัปดาห์ที่สี่ของเดือน จะพบปะมีกิจกรรมร่วมกันดังนี้

1. การประชุมคณะกรรมการชมรม เนื่องจากการนัดหมายพบปะกันทุกเดือนอยู่แล้ว คณะกรรมการจึงมีโอกาสดูคุยปรึกษาหารือกันโดยไม่จำเป็นต้องนัดประชุมรอบใหม่อีก ยกเว้นในเรื่องส่วนก็จะมีการประสานงานกันทางโทรศัพท์บ้าง จดหมายบ้าง หรือไม่ก็ไปแจ้งข่าวสารให้ คณะกรรมการแต่ละคนทราบถึงบ้าน และในแต่ละเดือนดังกล่าวจะมีเจ้าหน้าที่เข้าร่วมอยู่เสมอ
2. การประชุมสมาชิก ในการพบปะกันแต่ละครั้งจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอยู่แล้ว ครั้งละ 90-100 คน ดังนั้นทางชมรมจึงมีการแจ้งข่าวสารผ่านทางคณะกรรมการหรือสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนั้นเพื่อที่จะกระจายให้แก่สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ สำหรับการประชุมใหญ่สมาชิกประจำปีจะจัดขึ้นพร้อมกิจกรรมประจำปีคือในวันผู้สูงอายุแห่งชาติซึ่งตรงกับวันที่ 13 เมษายน ซึ่งในปีที่ผ่านมาเลื่อนมาจัดในวันที่ 10 เมษายน ซึ่งในวันดังกล่าวนอกจากจะมีการประชุมใหญ่แล้ว ยังมีกิจกรรมรดน้ำดำหัว การทำบุญทอดผ้าป่าสามัคคีอีกด้วย
3. การตรวจสุขภาพ เป็นกิจกรรมอย่างง่ายที่ไม่มีขั้นตอนยุ่งยากโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ตรวจให้ ได้แก่ การตรวจวัดความดัน ตรวจชีพจร ตรวจหาน้ำตาลในปัสสาวะ การตรวจสายตา เป็นต้น ส่วนการตรวจสุขภาพที่ต้องใช้ขั้นตอนและเทคนิคชำนาญจะแนะนำให้ตรวจที่โรงพยาบาล

4. กิจกรรมช่วยเหลืองานศพ มีการช่วยเหลือโดยการเรียไรเงินบริจาคจากสมาชิกและเข้าร่วมเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรมศพให้แก่สมาชิกที่ถึงแก่กรรมตามที่เห็นควร

5. การออกกำลังกาย จะจัดขึ้นทุกครั้งโดยที่ทำภายหลังจากที่สมาชิกได้ประชุมกัน เป็นที่เรียบร้อยแล้วยกเว้นบางเดือนที่มีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาบรรยายพิเศษจึงจะงดกิจกรรมการออกกำลังกายดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วได้แก่ กายบริหารประกอบเพลง รำไทเก๊ก

6. การนันทนาการ ส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุโดยตรงว่าการจัดกิจกรรมเพื่อการนันทนาการ แต่การจัดกิจกรรมทุกครั้งมีจุดประสงค์เพื่อความสนุกสนาน ความสบายใจของสมาชิกแฝงอยู่ เช่น ระหว่างพักหายใจน้อยในการออกกำลังกายสมาชิกในกลุ่มจะผลัดกันมาเล่าเรื่องตลกไปกฮา มีขอหรือจ้อย (กลอนสดพื้นเมือง) มีสมาชิกที่ชำนาญดนตรีไทยมาขับกล่อมดนตรีสละล้อ ขอ ซึ่ง มีการจ้อยหรือด้นกลอนสดได้กันระหว่างสมาชิกชายและหญิง หรือกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ นอกจากสมาชิกจะได้มีสุขภาพที่แข็งแรงแล้วสมาชิกได้ผ่อนคลายและมีการสังสรรค์หลังจัดกิจกรรม

7. การหาเงินทุนเข้าชมรม ซึ่งจะมีการจัดขึ้นปีละครั้ง ได้แก่ การตั้งกองผ้าป่า

8. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์และการกุศล ได้แก่ เข้าร่วมโครงการต่อต้านยาเสพติดในเยาวชนกับตำรวจ กิจกรรมรดน้ำดำหัวนายอำเภอ ร่วมงานประเพณี ได้แก่ การจัดแต่งเครื่องอภัยทาน ขบวนแห่ในงานลอยกระทงยี่เป็ง งานสลากภัต

9. กิจกรรมที่หน่วยราชการจัดขึ้น ได้แก่ เข้าร่วมกิจกรรมวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ซึ่งตรงกับวันที่ 21 ตุลาคม ที่กรมประชาสงเคราะห์จัดขึ้น งานพิธีวางพวงมาลาเนื่องในวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนพรรษา วันปิยมหาราช เป็นต้น

2.2 การดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ในการเริ่มก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุมีการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รพ.ลอง ผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชน ซึ่งได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของชมรมไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมสุขภาพกายของผู้สูงอายุ
2. ส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุ

4. เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน
5. เพื่อการส่งเสริมและสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชาวบ้าน

ซึ่งจากวัตถุประสงค์ของชมรมดังกล่าวทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ชมรมคาดหวังไว้ ดังนั้นจึงถือได้ว่าวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ก็คือนโยบายของชมรมนั่นเอง เนื่องจากการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองเกิดจากแนวนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพโดยมีบุคลากรสาธารณสุขเป็นผู้ปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวนโยบายดังกล่าว ดังนั้นการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่จึงมุ่งหวังผลเพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดีของสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งจากการสนทนากลุ่มพบว่าจุดประสงค์ของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกเดือนเนื่องจากต้องการมีสุขภาพแข็งแรงแล้วยังคาดหวังว่าจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพิเศษ และสมาชิกบางคนให้เหตุผลว่ามีความสนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน และมีความสบายใจที่ได้ช่วยเหลืองานส่วนรวมนอกจากนี้ยังได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์อีกด้วย การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งแม้มิได้ระบุเป็นแผนงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตามแต่การจัดกิจกรรมก็จัดตามความต้องการของสมาชิกที่เสนอในที่ประชุมประจำเดือน โดยผ่านเลขานุการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ สสอ.คลอง เพื่อที่จะได้นำไปเตรียมจัดกิจกรรมคราวต่อไป

การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองตั้งอยู่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลองโดยมีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานฯ เป็นเลขานุการชมรม ดังนั้นจึงมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันเป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยที่ชมรมผู้สูงอายุอาศัยใช้สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ห้องประชุม และสถานที่จัดกิจกรรม ใช้สถานที่สร้างลานกีฬา เครื่องพิมพ์ กระดาษ เครื่องเขียน เครื่องขยายเสียง โดยมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและให้ช่วยเหลือ โดยเฉพาะด้านวิชาการและงานเอกสาร ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ก็ได้ประโยชน์คือ ได้มีลานกีฬาออกกำลังกายใช้ มีตู้เย็นใช้ มีเก้าอี้ใช้ ตลอดจนการมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นพลังในการพัฒนาและมีอำนาจในการต่อรองสูงขึ้น การสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพรอบบริเวณยังไม่เด่นชัดเนื่องเพราะที่ตั้งชมรมเป็นหน่วยงานราชการที่มีบุคลากรทำงานด้านนี้อยู่แล้ว สำหรับการสร้างสิ่งแวดล้อมด้านสังคมนั้นภายในชมรมพบว่าสมาชิกไม่มีความแตกต่างกันมากนักฐานะความเป็นอยู่ก็ใกล้เคียงกันและมีความคุ้นเคยกันอยู่ก่อนแล้วจึงมีความกลมเกลียวกันดี เคารพและรับฟังในหลักการของผู้อื่นที่ดีกว่า โดยมีเจ้าหน้าที่คอยประสานก่อกองกับสมาชิกส่วนใหญ่จะเชื่อฟังและคล้อยตามผู้นำหรือเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว จึงทำให้ไม่มีความขัดแย้งในชมรมเกิดขึ้นและการจัด

กิจกรรมในแต่ละครั้งจะเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลักทำให้สมาชิกเกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลินบันเทิงใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีการติดต่อประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่นอกชมรม ทั้งภาครัฐและเอกชนอีกด้วย

ภาพรวมของสถานการณ์การสร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในชมรมนั้น พอสรุปได้ว่า สถานที่ตั้งชมรมแม้ตั้งอยู่ศูนย์กลาง แต่ระยะทางในแต่ละหมู่บ้านอยู่ไกลและไม่มีรถประจำทางจึงมีปัญหาในการเดินทาง ดังนั้นผู้สูงอายุที่อยู่ไกลออกไปไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมประจำเดือนได้ แต่จะร่วมในการจัดกิจกรรมใหญ่ประจำปีคือวันผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ละแวกใกล้เคียงนั้นส่วนใหญ่มักมาร่วมเป็นประจำ สำหรับสิ่งแวดล้อมรอบบริเวณนั้นมีการจัดสวนหย่อม มีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นและมีลูกจ้างคอยดูแลรักษาความสะอาดอยู่แล้วประกอบกับการดำเนินโครงการ 5 ส. เจ้าหน้าที่แบ่งเขตกันรับผิดชอบจึงทำให้บริเวณสะอาดเรียบร้อย สวยงามอยู่เสมอ ในส่วนของชมรมผู้สูงอายุนั้นอาศัยชื่อว่าตั้งอยู่ใน สสอ.ลอง แต่ไม่ได้ทำกิจกรรมนี้ เพียงแต่รับทราบกระบวนการจากเจ้าหน้าที่เท่านั้น สำหรับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมนั้น พอสรุปได้ว่าภายในชมรมมีความเป็นกันเองสูง มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัดยึดกับตำแหน่งที่ตั้งไว้ มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านงานผู้สูงอายุคอยช่วยเหลือทั้งด้านธุรการ การประสานงาน การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีองค์กรของเอกชนคือ มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ เข้ามาส่งเสริมการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ และกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานในชมรมอย่างต่อเนื่อง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในชมรม

ชมรมได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน 16 คน ซึ่งมาจากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านในตำบลห้วยอ้อ 14 คน เป็นเจ้าหน้าที่ 1 คน และอีก 1 คน เป็นประธานซึ่งบ้านอยู่ละแวกใกล้เคียง ๆ ชมรม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการจัดกิจกรรมมักจะมีเพียงผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใกล้ ๆ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงและเข้าร่วมกิจกรรมประจำเดือน โดยมีเจ้าหน้าที่ สสอ.ลอง เป็นผู้ให้การสนับสนุนและกำกับอยู่ ส่วนผู้สูงอายุบ้านไกลมักจะไม่ค่อยมาร่วม ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีรถโดยสารแต่จะเข้าร่วมเฉพาะวันผู้สูงอายุแห่งชาติซึ่งตรงกับวันที่ 13 เมษายนของทุกปี แต่เลื่อนมาจัดวันที่ 10 เมษายนแทน และมีการกำหนดระเบียบไว้ว่าผู้ที่มีอายุครบ 60 ปีในตำบลห้วยอ้อสามารถเข้าร่วมกิจกรรมชมรมได้และถือเป็นสมาชิกทุกคน ส่วนคณะกรรมการชมรมมาจากตัวแทนผู้สูงอายุที่เลือกกันเองหมู่บ้านละคน กำหนดมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี แต่ในความเป็นจริงนับตั้งแต่ตั้งชมรมมากรรมการคนเก่ามักได้รับการคัดเลือกทุกครั้ง เมื่อครบวาระจึงไม่มีการเปลี่ยนคณะกรรมการชมรมเลยจะมีก็เพียงแต่เลือก

คนใหม่ทดแทนคนเก่าที่เสียชีวิตไป ส่วนประธานชมรมมีการเปลี่ยนไปแล้วสองครั้งและประธานคนปัจจุบันเป็นคนที่สามซึ่งรับตำแหน่งมา 5 ปีแล้ว และมักได้รับเลือกเป็นประธานทุกครั้ง โดยที่สมาชิกให้เหตุผลว่ามีความยอมรับและเคารพนับถือในตัวประธานคนนี้มาก เนื่องจากเห็นว่าเป็นผู้ที่เสียสละ ซื่อสัตย์ มีน้ำใจใช้คล่อง และประสานงานเก่ง มีแนวดำเนินงานที่ถือความเป็นกันเองมากกว่าระเบียบ ดังนั้นส่วนใหญ่ประธานจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในกิจกรรมทุกอย่าง ส่วนสมาชิกคนอื่นก็จะมาช่วยบ้างตามความถนัดและความสะดวกของตนเอง

การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล

ชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองใต้มีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะส่วนบุคคลของสมาชิกด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนากิจกรรมด้านสุขภาพซึ่งส่วนใหญ่เน้นด้านนี้ได้แก่การอบรมความรู้ด้านสุขภาพ การส่งตัวแทนไปอบรมการนวดแผนไทย และการใช้สมุนไพรที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ การให้ลูกศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันทุกเดือนซึ่งจัดโดยเจ้าหน้าที่ คุวิดิทัศน์เพื่อฝึกกายบริหาร อบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ ประกวดสุขภาพผู้สูงอายุดีเด่นในวันผู้สูงอายุและวันสงกรานต์ให้ส่งตัวแทนไปประชุมเกี่ยวกับ 5 ส. ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ การฝึกอบรมนวดแผนไทย
2. การพัฒนาทักษะด้านประกอบอาชีพ ได้แก่การฝึกอบรมการประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษ ทำดอกจันทร์ ทำพวงหรีด ส่งตัวแทนไปประชุมสัมมนาเรื่องเกษตรแนวใหม่
3. การพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ อบรมด้านกฎหมายมรดก ฟังเทศนาธรรม ส่งตัวแทนไปประชุมสัมมนาและทำประชาวิจารณ์เรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เชียงใหม่ อบรมความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่

การปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพ

การบริการด้านสุขภาพของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุนั้นส่วนใหญ่มักจะใช้บริการที่โรงพยาบาลซึ่งให้บริการโดยไม่คิดมูลค่าซึ่งเป็นลักษณะการบริการสุขภาพเชิงรับ ส่วนการบริการสุขภาพเชิงรุกนั้นจากการสนทนากลุ่มสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความหมายของการมีสุขภาพดีคือ การมีความแข็งแรงและไม่เจ็บไม่ป่วย และชมรมมีความต้องการอยากให้สมาชิกมีสุขภาพดี ด้วยวิธีการใดก็ได้ที่ไม่ยุ่งยากสิ้นเปลือง และไม่เป็นการแก่สมาชิกมากเกินไป ซึ่งเมื่อได้ปฏิบัติแล้ว จะทำให้มีสุขภาพดีมีความสุขสบายใจ แม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะไม่คุ้นกับคำว่าส่งเสริมสุขภาพ แต่ก็ให้ความสำคัญของการมีสุขภาพแข็งแรงว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะต้องแสวงหาและชวนชวนเอาได้ซึ่งขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเองและให้ความสำคัญกับคำว่า "กันดีกว่าแก้ แก้แล้วจะแก้ไม่ทัน" สุขภาพก็เช่นกัน

ที่สมาชิกชมรมได้เน้นถึงการป้องกันโรค ดีกว่าปล่อยให้โรคแล้วรักษา และเห็นว่ากิจกรรมที่ช่วยให้สมาชิกมีสุขภาพดีและสามารถป้องกันโรคได้ดีมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและไม่สิ้นเปลืองก็คือการออกกำลังกายนั่นเอง โดยที่ชมรมได้แนะนำให้สมาชิกทำกายบริหารเป็นประจำที่บ้านและกำหนดการพบปะกันทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ที่สี่ของเดือนเพื่อมาออกกำลังกายร่วมกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ สสอ.ลองเป็นผู้สาธิตท่าทางและวิธีการทำกายบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และในระหว่างพักเหนื่อยในกลุ่มสมาชิกจะมีการเล่าเรื่องไปกฮาสู้กันฟังซึ่งเป็นผ่อนคลายอารมณ์ไปในตัวซึ่งถือว่าการส่งเสริมสุขภาพจิตไปพร้อมกันเลย อย่างไรก็ตามแม้สมาชิกจะรู้ว่าการออกกำลังกายและการป้องกันเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็ยังไม่ให้ความสำคัญด้านนี้มากนักยังคงนิยมไปใช้บริการในเชิงรับมากกว่า โดยให้เหตุผลว่าสะดวกและเห็นผลเร็วกว่า

2.3 เจือนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ เจือนไขภายนอกชมรม

1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด โดยรับนโยบายมาจากสาธารณสุขจังหวัดเพื่มาดำเนินการในพื้นที่ ซึ่งในการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุอำเภอลองครั้งแรกนั้น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลลองฝ่ายส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ดำเนินการสนับสนุนช่วยเหลือทั้งในด้านงบประมาณและด้านวิชาการ โดยที่การดำเนินงานของชมรมระยะแรกนั้นจะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่เป็นกำลังสำคัญในการให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด แต่เนื่องจากจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบด้านผู้สูงอายุของโรงพยาบาลลองมีไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงย้ายที่ทำการชมรมไปตั้งที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลองด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) เมื่อปี 2539 และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลองรับช่วงต่อไป โดยถือว่าชมรมผู้สูงอายุเป็นงานในหน้าที่ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานในชมรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของประธานชมรมที่ได้ให้เหตุผลว่าชมรมผู้สูงอายุอำเภอลองไม่อาจอยู่เองตามลำพัง จะต้องอาศัยการช่วยเหลือสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ ทั้งด้านงบประมาณและด้านวิชาการ

2. ชุมชน/หมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุอำเภอลองเป็นองค์กรเฉพาะกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกในองค์กรจึงมิได้ลงไปคลุกคลีกับประชาชนในหมู่บ้านโดยตรง แต่จากการที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนหรือในหมู่บ้าน จึงทำให้ประชาชนรู้จักสมาชิกชมรมในฐานะเป็น

ผู้อาวุโสที่ควรให้ความเคารพนับถือ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุเหล่านี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/หมู่บ้าน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชมรมกับชุมชนจึงเป็นไปในลักษณะทางอ้อมโดยผ่านทางสมาชิกที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง อย่างไรก็ตามชมรมก็ยังต้องอาศัยการสนับสนุนจากชุมชนอยู่ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ การดำเนินการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมของชมรม ซึ่งที่ผ่านมาส่วนใหญ่ชุมชนจะให้การช่วยเหลือชมรมด้วยการบริจาคเงินเข้าชมรมในรูปของผ้าป่า

3. ผู้นำชุมชน ในการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองครั้งแรกนั้น ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากกำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลห้วยอ้อ โดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลลองชี้แจงในที่ประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ และขอความร่วมมือเป็นผู้ประสานงานที่แจ้งให้ผู้สูงอายุภายในได้การปกครองของตนเข้าใจ ซึ่งในระยะต่อมาเมื่อชมรมจัดกิจกรรมก็มักบอกเพื่อขอการสนับสนุนและช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านทางผู้นำชุมชนเหล่านี้เสมอมา

4. ครอบครัว ผู้สูงอายุในอำเภอคลองมักจะอาศัยอยู่กับครอบครัว โดยที่ส่วนใหญ่บุคคลในครอบครัวเป็นผู้หาเลี้ยง ส่วนผู้สูงอายุมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรหลาน ช่วยครอบครัวทำงานเล็ก ๆ น้อยๆ และเมื่อมีกิจกรรมชมรม บุคคลในครอบครัวจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้และคอยรับส่งให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วครอบครัวมักจะเข้าใจและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในครอบครัวของตนได้เข้าเป็นสมาชิกชมรม เพราะเห็นว่าชมรมผู้สูงอายุอำเภอคลองก่อตั้งโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสุขภาพและเห็นว่าตนไม่มีความรู้ด้านสุขภาพเลย จึงมุ่งหวังที่จะให้ผู้สูงอายุในครอบครัวของตนมีสุขภาพดี อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

5. องค์การในชุมชน ส่วนใหญ่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในรูปของการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อได้รับเชิญ การบริจาคเงินสมทบทุนจัดกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอคลอง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยอ้อ เป็นต้น

เงื่อนไขภายในชมรม

1. คณะกรรมการชมรม ทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมของชมรม โดยที่คณะกรรมการเหล่านี้มาจากผู้สูงอายุที่ได้รับการคัดเลือกภายในหมู่บ้านของตนเองหมู่บ้านละคน จึงกล่าวได้ว่าคณะกรรมการชมรมก็คือตัวแทนผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านนั่นเอง ซึ่งส่งผลดีในแง่ของการติดต่อประสานงานที่กระจายข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว กล่าวคือกรรมการจะนำข่าวสารของชมรมไปแจ้งให้สมาชิกในหมู่บ้านตนทราบ ทำให้สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมได้รับรู้

ข่าวสารความเคลื่อนไหวอยู่ตลอด จากผลการศึกษาพบว่า การก่อตั้งและการดำเนินงานของชมรม มักเกิดจากเจ้าหน้าที่ประสานร่วมกับคณะกรรมการชมรมในการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ จากคำกล่าวของสมาชิกที่ว่า ...“เมื่อถึงวันนัดทำกิจกรรมประจำเดือน ตางหมู่หม่อเขาจะจัดกำหนดคนเดียว ส่วนหมู่เฮาทำตามเป็นสั่ง”... ดังนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดจากนั้นปรึกษาหารือร่วมกันกับคณะกรรมการแล้วจึงนัดสมาชิกมาร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น การจัดกิจกรรมชมรมมักจัด ณ ที่ตั้งของชมรมคือสำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลอง ซึ่งถือเป็นศูนย์กลาง แต่เนื่องจากตำบลห้วยอ้อมมีพื้นที่กว้าง ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน โดยที่บางหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไกลชมรมกว่า 30 กิโลเมตร และไม่มีรถโดยสารประจำทาง ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม ต้องอาศัยลูกหลานในการรับส่ง จึงทำให้สมาชิกชมรมที่อยู่ไกลออกมาเข้าร่วมกิจกรรมไม่ทุกเดือน ปกติแล้วกิจกรรมที่ทำมักจัดทุกเดือนคือกิจกรรมการออกกำลังกายโดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้นำ โดยสิ่งที่ทำให้คณะกรรมการชมรมได้รับการยอมรับจากสมาชิกมีดังนี้

- คุณลักษณะส่วนบุคคลของคณะกรรมการที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน วางตัวเหมาะสมเป็นผู้อาวุโส ไม่ดื่มเหล้าเมายาเป็นอาจีน โดยเฉพาะประธานที่เสียสละ ซื่อสัตย์ พุดจาคล่องแคล่ว ประสานงานต่าง ๆ ดี

- นโยบายการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ทราบถึงการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีการประชุมชี้แจงเพื่อขอความเห็นจากสมาชิกก่อนจัดกิจกรรม และมีการชี้แจงสรุปผลการดำเนินกิจกรรมในที่ประชุม โดยเฉพาะความโปร่งใสในเรื่องเกี่ยวกับการเงินของชมรม

- อุทิศการณ์หรือความตั้งใจของคณะกรรมการในการทำงาน ซึ่งในแต่ละปีจะมีการวางแผนและแถลงการณ์ในที่ประชุมว่าในปีต่อไปชมรมจะมีโครงการหรือแผนงานอะไรบ้าง ซึ่งในปีต่อไปได้มีการจัดทำโครงการดังต่อไปนี้

1. โครงการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่พิการและยากไร้ ที่มีอายุ 90 ปีขึ้นไป
2. โครงการผู้สูงอายุกับการปฏิบัติธรรม
3. โครงการปรับปรุงลานกีฬาสำหรับผู้สูงอายุและการหาอุปกรณ์กีฬา
4. โครงการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยมีแนวคิดว่าจะเชิญวิทยากรระดับ

ประเทศมาให้ความรู้แก่สมาชิก

- รูปแบบกิจกรรม ที่สมาชิกเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนอกจากจะได้ประโยชน์ด้านสุขภาพแล้ว ยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน รู้จักเจ้าหน้าที่และรู้จักเพื่อนเพิ่มมากขึ้น

2. สมาชิกชมรม แม้จะดูเหมือนว่าคณะกรรมการจะสำคัญที่สุดแต่ในความเป็นจริง คณะกรรมการก็มาจากสมาชิกชมรมนั่นเอง ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรมเดียวกันจึงไม่ค่อยมีปัญหาขัดแย้งกันที่รุนแรง ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า เชื่อฟัง ประธานและเจ้าหน้าที่ดังคำพูดที่ว่า ... "เอาเป็นว่าเตี๊ยะ"... สมาชิกส่วนใหญ่มีความกลมเกลียว ประองดองกัน การประชุมประจำเดือนในแต่ละครั้ง จะมีสมาชิกเข้าร่วมด้วยอย่างน้อย 90 คน ไม่มีการบังคับให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมแล้วแต่ใจสมัคร สมาชิกบางคนแม้ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในชมรม ก็ตาม แต่เมื่อมีการจัดกิจกรรมของชมรม เห็นว่าตนอยู่ใกล้ ไปมาสะดวกจึงมาช่วยจัดเตรียมงานและช่วยกำกับดูแล ตามความถนัดของตนเอง

เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม

สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมทั่วไป มีลักษณะคล้ายคลึงกันกล่าวคือ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เมื่อเสร็จฤดูเก็บเกี่ยวก็จะอยู่กับบ้านทอดผ้าตีนจกขาย ส่วนผู้สูงอายุจะคอยช่วยเหลือในงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งนับว่าพอที่จะดำรงอยู่ได้และผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเชื่อฟังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ โดยเห็นว่ากิจกรรมใดที่ทางผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ สนับสนุนมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่หรือประธานชมรมขอความร่วมมือมาจึงมักเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้รับแจ้งมา

เงื่อนไขด้านผลประโยชน์

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำทำให้ตนเองมีความรู้ด้าน สุขภาพเพิ่มมากขึ้นและรู้สึกตัวแข็งแรงจากการออกกำลังกายเป็นประจำ และตรวจสุขภาพทั้ง วัดความดันโลหิต เบาหวาน นอกจากนี้ยังได้รับของแจกจากเจ้าหน้าที่ ได้แก่ ชุดยาสามัญประจำบ้าน แผ่นพับ โปสเตอร์

ส่วนคณะกรรมการมีความรู้สึกภูมิใจและดีใจที่ได้ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยเฉพาะประธานบอกว่าดีใจมากที่ตนเองได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานอยู่ทุกวาระ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อผู้อื่นและจะพยายามตั้งใจทำงานให้ดีที่สุดในหน้าที่จะทำได้

สำหรับเจ้าหน้าที่มองว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีประสบการณ์ ดังนั้นหากได้รับการส่งเสริมที่ดีจากเจ้าหน้าที่ย่อมทำให้ชมรมผู้สูงอายุพัฒนาขึ้น นอกจากนี้การรวมกันเป็น ชมรมผู้สูงอายุทำให้ง่ายและสะดวกต่อการให้บริการด้านสาธารณสุข ง่ายต่อการให้การศึกษา และ เห็นว่าชมรมผู้สูงอายุเป็นชุมพลังเช่นเดียวกับชมรม อสม. ที่จะมีส่วนในการพัฒนางานสาธารณสุขต่อไปในอนาคต

3. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

3.1 บริบททั่วไปและลักษณะของชมรมผู้สูงอายุ

บริบททั่วไปของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ตั้งอยู่ที่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เยื้องกับศาลากลางจังหวัดและอยู่ตรงข้ามสวนสุขภาพจังหวัดแพร่ สถานที่ตั้งรอบทิศห้อมล้อมด้วยถนนและร้านค้า เนื่องจากวัดตั้งอยู่ในตัวจังหวัดมีเนื้อที่ค่อนข้างจำกัดจึงมีสิ่งปลูกสร้างภายในวัดเป็นตึกสูง และเป็นสาขาของราชวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ศึกษาพระธรรมวินัยและการศึกษานอกโรงเรียนที่มีทั้งพระภิกษุ สามเณรและประชาชนทั่วไปมาศึกษา โดยที่สิ่งปลูกสร้างเป็นอาคารตึกหลายหลังประกอบด้วยตึกอาคารเรียน ตึกอาคารกุฏิ ตึกอาคารเอนกประสงค์และตึกอาคารห้องสมุด ซึ่งระหว่างอาคารตึกแต่ละหลังมีต้นไม้ปลูกสลับกับตัวอาคารจึงทำให้ร่มรื่นด้วยร่มไม้และร่มเงาตึก สำหรับที่ทำการชมรมมีป้ายบอกไว้ที่หน้าตึกอาคารเอนกประสงค์ ส่วนเอกสาร ข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับชมรม ประธานกรรมการเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ดังนั้นวัดจึงเป็นเพียงนามสถานที่ตั้ง ส่วนการบริหารและการจัดการอยู่ที่คณะกรรมการชมรม

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ซึ่งตรงกับคล้ายวันราชสมภพของสมเด็จพระเจ้า โดยมูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดแพร่ ก่อตั้งครั้งแรกมีสมาชิก 50 คน ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือสมาชิกของพุทธสมาคมเดิมที่มีอายุหกสิบปีขึ้นไปนั่นเอง โดยมีจุดประสงค์ในการก่อตั้งชมรมว่าเพื่อช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิกสูงอายุ หลังจากก่อตั้งแล้วจึงค่อยมีการร่างระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับชมรมและเปิดรับสมาชิกทั่วไปทั้งในจังหวัดแพร่และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งนับตั้งแต่ตั้งชมรมมามีประธาน ดังนี้

1. นายชนะ อินทรานนท์ (อดีตอัยการ)	พ.ศ. 2527 - 2528
2. จ.ส.อ. สมชาย อินทราวุธ	พ.ศ. 2528 - 2529
3. นายสุนทร จันทรใส	พ.ศ. 2529 - 2531
4. พ.ต.ท. กมล ปิติภาพ	พ.ศ. 2531 - 2533
5. นายสมบุญ ชาติแก้ว	พ.ศ. 2533 - 2537
6. นายจิระศักดิ์ ณ ศรีระ	พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน

ซึ่งเดิมมีวาระการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการคราวละ 1 - 2 ปี ต่อมาภายใต้การแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดแพร่จึงมีการแก้ไขระเบียบข้อบังคับใหม่ทั้งหมด และยืดระยะเวลาเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งประธานเป็น 4 ปีเมื่อ พ.ศ. 2533 หลังจากที่ได้มีการร่างระเบียบขึ้นมาใหม่แล้วมีการประชาสัมพันธ์เปิดรับสมาชิกทั่วไปในจังหวัดแพร่ จึงทำให้มีสมาชิกต่างอำเภอมาสมัครจนมียอดสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 5,800 คน แต่เมื่อกระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ จึงทำให้ผู้สูงอายุหันไปเข้าเป็นสมาชิกในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ใกล้ ทำให้จำนวนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ลดน้อยลงเหลือเพียง 1,039 คน และคาดว่าจะมีจำนวนลดลงอีก

สำหรับกรมประชาสัมพันธ์กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุโดยชุมชนขึ้นในจังหวัดแพร่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 4 ศูนย์ ดังนี้คือ

1. ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน วัดศรีบุญเรือง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน วัดปทุม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
3. ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน วัดสุทธิวิมล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
4. ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชน บ้านหนุน อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ในส่วนของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ จะมีสมาชิกชมรมไปใช้บริการที่ศูนย์วัดศรีบุญเรืองและวัดปทุมแล้วแต่ความสะดวก มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการภายในศูนย์ ผู้ที่มาใช้บริการเป็นประจำส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

สภาพเศรษฐกิจ

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองแพร่และมักมีสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ที่อยู่แถวใกล้เคียงนั่นเองและมีเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเป็นลักษณะของชุมชนเมือง สมาชิกชมรมมีความหลากหลายและแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน คือ

- ด้านการศึกษา มีความแตกต่างกันสูง บางคนไม่ได้เรียนหนังสือ บางคนจบมหาวิทยาลัย
- อาชีพ ส่วนใหญ่ค้าขาย และบ้านานาญ ส่วนสมาชิกที่อยู่รอบนอกอำเภอเมืองส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ ทำนา

- สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป สมาชิกบางคนเป็นนักธุรกิจ เป็นเจ้าของปั๊มน้ำมัน ฐานะดี แต่สมาชิกบางคนมีอาชีพเกษตรกรรม หรือรับจ้างทั่วไปมีฐานะยากจน

สำหรับด้านงบประมาณนั้น ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มีทุนอยู่ 56,000 บาท ซึ่งมีแหล่งรายได้ ดังนี้

1. ค่าสมัครสมาชิกแรกเข้า 10 บาท
2. ค่าบำรุงชมรม ปีละ 20 บาท หรือ ตลอดชีพ 100 บาท
3. การขอสนับสนุน/รับบริจาคในชุมชน ได้แก่ การขอบริจาคจากบุคคลคุ้นเคยในชุมชน
4. การทอดผ้าป่าหาเงินซึ่งในแต่ละปีจะจัดในวันที่ 21 ตุลาคมและวันที่ 10 เมษายน
5. เขียนโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณจาก สภาสมาคมผู้สูงอายุ ซึ่งที่ปฏิบัติมาและได้รับงบประมาณ คือ โครงการอบรมผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ เมื่อปี 2540

สภาพสังคมวัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เคยเข้าร่วมกิจกรรมและได้ยึดถือปฏิบัติกันมาทุกปีคือ งานประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮ หรือที่เรียกกันว่า "งานเมืองแพร่ แห่ตุงหลวง" ซึ่งจัดขึ้นช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี โดยที่ผู้สูงอายุจะจัดเป็นริ้วขบวนแห่แต่งกายชุดล้านนาซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเก่าแก่ นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายชุดโบราณ การแต่งกายเลียนแบบตัวละครชาดก โดยเชื่อว่าการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นการสักการะแด่องค์พระธาตุช่อแฮ เพื่อนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ตนเอง

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำนั้นจึงมีความคุ้นเคยกันดีและกลมเกลียวสมัครสมานกันดี แต่สมาชิกทั่วไปนั้นพบว่าเนื่องมีจำนวนมากและอยู่ห่างไกลกัน ทำให้การพบปะเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างยาก มีความสัมพันธ์แบบผิวเผินและเป็นลักษณะแบบทางการกล่าวคือจะมาพบกันก็ต่อเมื่อได้รับหนังสือเชิญ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอยู่บนพื้นฐานแห่งการแลกเปลี่ยนกล่าวคือสมาชิกจะคำนึงถึงแต่ประโยชน์ที่ตนจะได้รับที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมชัดเจน เช่น ทำแล้วได้สิ่งของอะไรตอบแทน ของที่ได้มาค้ำหรือเปล่า เป็นต้น โดยมีได้คำนึงถึงลักษณะทางนามธรรม เช่น การมีสุขภาพดี เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าถ้าไม่สบายก็สามารถพบแพทย์ได้ง่ายและส่วนใหญ่แล้วสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำมักจะเป็นคณะกรรมการหรือผู้ที่อยู่ในละแวกใกล้เคียง

สำหรับความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่นั้นมีบทบาทในการเข้าไปช่วยเหลือหรือสั่งการในงานส่วนที่ตนรับผิดชอบ มี 2 หน่วยงานหลัก คือ หน่วยงานด้านสาธารณสุข ได้แก่ เจ้าหน้าที่จาก สสจ.แพร่ เทศบาล และรพ.แพร่ ที่สนับสนุนงบประมาณ วิชาการ ส่วนอีกหน่วยงานหนึ่งคือ กรมประชาสัมพันธ์ ที่ให้การสนับสนุนด้านสวัสดิการ โดยการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุขึ้น จำนวน 2 แห่ง คือ ตั้งที่วัดศรีบุญเรือง อ.เมือง 1 แห่ง และตั้งที่วัดปทุม อ.เมือง 1 แห่ง เพื่อเป็นสถานที่พบปะและเป็นที่ออกกำลังกายของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งจัดงบประมาณมาให้ แห่งละ 190,000 บาท ซึ่งแบ่งเป็นค่าวัสดุ อุปกรณ์กีฬา อันได้แก่ เครื่องออกกำลังกายชนิดต่างๆ ลูกเบตอง บอล รวมราคา 140,000 บาท และมอบเป็นเงินสดเพื่อเป็นค่าบริหารจัดการภายในศูนย์ จำนวน 50,000 บาท มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกันเองขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง จึงดูเหมือนว่าทำให้ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ แยกย่อยแตกลงไปอีก เป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่มีลักษณะที่เข้มแข็งกว่าเดิม ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีสมาชิกภายในละแวกใกล้เคียงกัน จึงดูเหมือนจะเป็นกันเองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยรู้จักกันมาก่อน

ส่วนความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากอยู่ในเขตเมือง บทบาทของผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนจึงไม่ค่อยมีบทบาทที่เด่นชัดมากนัก การจัดกิจกรรมจึงเพียงประสานกันภายในกลุ่มสมาชิกเท่านั้น ส่วนสมาชิกรอบนอกที่อยู่ไกลก็จะเพียงแต่บอกกล่าวผ่านทางตัวแทนผู้สูงอายุแต่ละอำเภอ ให้กระจายข่าวบอกต่อสมาชิกคนอื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง และการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกไม่ได้บังคับแต่ขอให้มาด้วยใจสมัคร นอกจากนั้นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ยังมีสถานภาพเป็นสมาชิกขององค์กรอื่น ๆ อีกด้วย อันได้แก่ มูลนิธิพุทธสมาคม มูลนิธิประชาชนเพื่อ สหกรณ์การเกษตร หน่วยอบรมประชาชน เป็นต้น ซึ่งแต่ละองค์กรมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป จึงมีความหลากหลายในอุดมการณ์และความคิด ดังนั้นการประจวบเหมาะกันแต่ละครั้งจึงลักษณะที่เป็นแบบพิธีการมากกว่าความเป็นกันเอง

จากการสัมภาษณ์ในด้านการรับรู้ข่าวสารนั้นพบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ มักได้รับความรู้และรับข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยที่แต่ละปีจะเชิญมาให้ความรู้ด้านสุขภาพและตรวจสุขภาพ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่อนามัย พยาบาล แพทย์

2. วิทยากร ที่ทางชมรมออกหนังสือเชิญ ได้แก่ ครูพลานามัยมาสอนเกี่ยวกับท่าออกกำลังกาย การเดินรำ ลีลาศ

3. เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และพัฒนากิจ ซึ่งมาให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กรและด้านการส่งเสริมและพัฒนากิจแก่ผู้สูงอายุ

4. สื่อบุคคลและเครือข่ายองค์กรอื่น ซึ่งสมาชิกผู้สูงอายุมักจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กัน รวมทั้งยังเป็นสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตน

5. การรับรู้ข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ตลอดจนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ลักษณะของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ปัจจุบันยังคงใช้คณะกรรมการชุดเดิม ซึ่งออกเป็นคำประกาศของจังหวัดแพร่ โดย นายทรงวุฒิ งามมีศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ (ในขณะนั้น) เป็นผู้ประกาศแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 มีดังนี้

1. นายจิระศักดิ์ ณ ศรีระ	เป็น ประธานกรรมการชมรมฯ
2. นายมานพ ใจกลม	เป็นรองประธานชมรมฝ่ายบริหารและทะเบียน
3. นางศรีนวล ศิริพันธ์	เป็นรองประธานกรรมการชมรมฝ่ายกิจกรรม
4. นายชิต ใจนวนาศ	เป็น เลขานุการ
5. นางสาวอำภา วงศ์เมืองแก่น	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
6. นางสาวเปรมจิต ทองสุวรรณ	เป็นเหรัญญิก
7. นางมอญแก้ว อินทรารุท	เป็นผู้ช่วยเหรัญญิก
8. นางศรีเมฆ บุนนาค	เป็นผู้ช่วยเหรัญญิก
9. นายดวง จันทรเพ็ญ	เป็นผู้ช่วยนายทะเบียน
10. นางพันธุ์ทอง กลั่นสุภา	เป็นประชาสัมพันธ์
11. นางเยาวลักษณ์ จันทรางกูร	เป็นผู้ช่วยประชาสัมพันธ์
12. นางผ่องนวล พงษ์นวล	เป็นปฏิคม
13. นางลำยอง สมใจ	เป็นผู้ช่วยปฏิคม
14. นายเขียน อิทราชัย	เป็นสารนิยากร
15. นางกุศล สมศักดิ์ตระกูล	ผู้ช่วยสารนิยากร

16. นางสุนันท์ วงศ์วาร	เป็นฝ่ายกิจกรรมและกำลังใจ
17. นางฟองแก้ว สายใจ	เป็นผู้ช่วยฝ่ายกิจกรรมและกำลังใจ
18. นางสมศรี ฤทธิมนี	เป็นฝ่ายพัฒนา
19. นางชันแก้ว อุนารมย์	เป็นผู้ช่วยฝ่ายพัฒนา
20. นายประสิทธิ์ อินทราวุธ	เป็นศาสนิกสัมพันธ์

โดยที่คณะกรรมการบริหารชมรมนี้ได้มาจากการเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่ประจำปี ครั้งที่ 1/2537 เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2537 แต่เนื่องจากมีปัญหาด้านปฏิบัติเนื่องจากสมาชิกแต่ละคน อยู่ไกลกันและไปมาหาสู่กันลำบาก ทำให้ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน กรรมการบางคนที่ตั้งไว้ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเลย ดังนั้นจึงแก้ปัญหาโดยที่ประธานจะเป็นผู้คัดเลือกกรรมการตามความเหมาะสม

สมาชิกและการเข้าเป็นสมาชิก

ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ยังคงใช้ระเบียบข้อบังคับฉบับเดิมและแก้ไขเพิ่มเติม ปี 2533 โดยที่ได้กำหนดค่าสมัครเป็นสมาชิกชมรมคนละ 10 บาท และสมาชิกต้องเสียค่าบำรุงชมรมอีก 20 บาท/ปี โดยที่การก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่แรก เมื่อปี พ.ศ.2527 นั้น ผู้ก่อตั้งคือสมาชิกของมูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดแพร่ที่มีอายุหกสิบปีขึ้นไปซึ่งขณะนั้นมีสมาชิก 50 คน หลังจากนั้นได้มีการร่วระเบียบขึ้นมาและเปิดรับสมาชิกภายนอกทั่วไปในทั่วทุกอำเภอของจังหวัดแพร่จึงทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 5,800 คน แต่เมื่อกระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในแต่ละหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ จึงทำให้ผู้สูงอายุหันไปเข้าเป็นสมาชิกในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ใกล้ ดังนั้นจึงทำให้จำนวนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ลดน้อยลงเหลือเพียง 1,039 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่อำเภอเมือง

กิจกรรมชมรม

การจัดกิจกรรมของชมรมมักจัดร่วมกับมูลนิธิผู้สูงอายุทั้งนี้เนื่องจากตั้งอยู่ที่แห่งเดียวกันและมีสมาชิกเดียวกัน โดยเฉพาะประธานมูลนิธิ คือ นายสมบุรณ์ ชัดแก้ว ก็เคยเป็นประธานชมรมมาก่อน และปัจจุบันก็ยังเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่อยู่ กิจกรรมชมรมที่เคยจัดมา มีดังนี้

1. การประชุมคณะกรรมการ ซึ่งจัด 2-3 ครั้งต่อปี เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันและเป็นการแลกเปลี่ยนกลวิธีการดำเนินงานของแต่ละชมรมอีกด้วย ซึ่งต่อมากลางการประชุมดังกล่าวจะทำในนามของมูลนิธิผู้สูงอายุแทน

2. การประชุมสมาชิก หลังจากที่มีการประชุมคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่แล้ว คณะกรรมการที่ไปประชุมมาจะมาประชุมชี้แจงแก่สมาชิกในศูนย์ฯ/ชมรมท้องถิ่นตนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะประชุมกันที่ครั้งนั้นขึ้นอยู่กับความสะดวกกันเองภายในแต่ละกลุ่ม

3. กิจกรรมด้านการศึกษา ความรู้ โดยมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยที่ผ่านมามีดังนี้

- ด้านพัฒนาส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ โดยทำหนังสือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ได้แก่ เชิญแพทย์/พยาบาลจากโรงพยาบาลแพร่ เชิญบุคคลที่มีศิลปะในการพูด (นักพูด) นิมนต์พระมาเทศน์ เป็นต้น

- ด้านการวางแผนโบราณ โดยทำโครงการร่วมกับสถานีอนามัยเหมืองหม้อเชิญวิทยากรจากหน่วยงาน ดังนี้ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ การศึกษานอกโรงเรียน

- ด้านการอบรมฟื้นฟูสมรรถภาพชาวไทย โดยทำหนังสือเชิญวิทยากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่และสถานีอนามัยเหมืองหม้อ

- ด้านการออกกำลังกาย โดยทำหนังสือเชิญวิทยากรมาสาธิตการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์การออกกำลังกาย ตลอดจนสาธิตการออกกำลังกายที่เหมาะสม ได้แก่ เชิญครูพลานามัยจากการศึกษานอกโรงเรียน เชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสำนักงานสาธารณสุข

4. กิจกรรมการออกกำลังกาย โดยที่ศูนย์บริการผู้สูงอายุทั้งที่วัดปทุมและวัดศรีบุญเรืองจะมีการเปิดให้ใช้อุปกรณ์กีฬาเพื่อออกกำลังกายทุกวัน ซึ่งมีพระในวัดเป็นผู้บำรุงรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การออกกำลังกายโดยผู้ให้บริการไม่ต้องเสียค่าบริการแต่อย่างใด และจะมีการเชิญเจ้าหน้าที่หรือครูพลานามัยมาให้ความรู้และสาธิตการออกกำลังกายเป็นระยะ

5. กิจกรรมด้านการตรวจสุขภาพ ซึ่งในปีหนึ่งจะมี 2 ครั้ง คือ วันที่ 21 ตุลาคม และวันที่ 10 เมษายน โดยทางชมรมได้มีการทำแผนประจำปีไว้ล่วงหน้า และส่งแผนนั้นให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (สสจ.แพร่ รพ.แพร่ สถานีอนามัยเหมืองหม้อ) ทราบก่อน พอใกล้ถึงกำหนดก็จะออกหนังสือเชิญย้ำอีกครั้ง

6. กิจกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรม ซึ่งปกติวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์/ชมรมย่อย มักจะมีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมาพบปะกันเป็นประจำอยู่แล้ว โดยเฉพาะวันสำคัญทางศาสนาที่ผู้สูงอายุมักจะนัดกันมาทำบุญพร้อมกัน ได้แก่ วันพระ วันเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วนประเพณีท้องถิ่นที่สมาชิกเข้าร่วมในนามของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ทุกปีคือประเพณีไหว้พระธาตุช่อแฮ

6. เยี่ยมเยียนสมาชิกที่เจ็บป่วย เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทางชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ได้กำหนดไว้ในแผนงานประจำปี และที่ผ่านมามีการปฏิบัติโดยคณะกรรมการหรือสมาชิก เป็นตัวแทนชมรมไปเยี่ยมให้กำลังใจที่โรงพยาบาลและที่บ้าน มีสิ่งของเยี่ยมไข้ซึ่งสมทบเงินซื้อตนเอง นอกจากนี้ยังทำพิธีบายศรีสู่ขวัญหรือนิมนต์พระภิกษุมามัดผูกข้อมือให้แก่ผู้ป่วย

3.2 การดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ในการศึกษาการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพนั้น ผู้วิจัยได้ ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดของ Ottawa Charter โดยแยกออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

นโยบายด้านสุขภาพ

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ก่อตั้งโดยสมาชิกมูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดแพร่ เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2527 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในหมู่สมาชิกในทุกด้าน โดยไม่ได้เน้นด้านใดด้านหนึ่งเฉพาะ การดำเนินงานเป็นลักษณะค่อยเป็น ค่อยไป ต่อมาในปี 2535 มีหน่วยงานสาธารณสุข เข้ามาแนะนำและสนับสนุนการรวมกลุ่มกันตั้งเป็น ชมรมผู้สูงอายุขึ้นในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยเน้นด้านสุขภาพเป็นหลัก และชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดแพร่จึงได้ปรับเปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ใน ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ ทั้งด้านงบประมาณ วิชาการ และอุปกรณ์ และในปีที่ ผ่านมามีการกำหนดแผนกิจกรรมประจำปีไว้ดังนี้

1. แผนสุขภาพศึกษาและประชาสัมพันธ์
2. แผนพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาพจิต
3. แผนการอบรมนวดแผนไทย
4. แผนการอบรมส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทย
5. แผนการออกเยี่ยมสมาชิกที่ป่วยไข้

สถานการณ์ด้านนโยบายของการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ในปัจจุบัน มักทำร่วมกับมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ทั้งนี้เนื่องจากประธานของมูลนิธิเป็นสมาชิกของชมรมจึง ทำให้ทั้งสององค์กรนี้มีความสัมพันธ์ที่แนบแน่น ภายใต้นโยบายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย และกระทรวงสาธารณสุข เจือ้นไขด้านนโยบายที่สนับสนุนให้สมาชิกชมรมมีพฤติกรรมส่งเสริม สุขภาพคือ คณะกรรมการชมรมซึ่งเป็นผู้ประสานงานและนำนโยบายของสภา มาปฏิบัติ

การสร้างสิ่งแวดล้อมในชมรมที่เอื้อต่อสุขภาพ

ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุมาจากทั่วทุกอำเภอจึงมีความหลากหลายสถานภาพ มีความแตกต่างกันเรื่องฐานะ ความรู้ การศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะพื้นฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและประเพณีที่ค่อนข้างแตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ทำให้การสื่อความหมายกันลำบาก ทักษะและแนวคิดก็แตกต่างกันไป ทำให้ความสนิทสนมกลมเกลียวในระหว่างมวลสมาชิกไม่แนบแน่นเท่าที่ควร เกิดเป็นกลุ่มย่อยขึ้นและแยกตัวไปตั้งชมรมใหม่ เช่น ชมรมผู้สูงอายุเหมืองหม้อ ชมรมผู้สูงอายุป่าแดง ชมรมผู้สูงอายุบ้านถิ่น ชมรมผู้สูงอายุซ้อแฮ เป็นต้น และในปี 2542 ซึ่งเป็นปีผู้สูงอายุสากล มีหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะหน่วยงานสาธารณสุข ได้ย้าให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นขึ้นมาอีกในแต่ละตำบลโดยมีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยแต่ละแห่งเป็นผู้ดำเนินการและมีสมาชิกบางส่วนได้เปลี่ยนไปสมัครเข้าชมรมใหม่ ดังนั้นจึงทำให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ลดน้อยลงไปอีก ซึ่งเห็นได้จากการประชุมครั้งล่าสุดมีผู้เข้าร่วมไม่ถึง 50 คน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพมี 2 ลักษณะคือ

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่อาศัยตั้งอยู่ที่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ซึ่งอยู่ในย่านชุมชนร่วรอบติดถนนทั้ง 3 ด้าน ส่วนอีกด้านติดร้านค้า ดังนั้นจึงมีเสียงยานพาหนะที่ผ่านไปมาดังเล็ดลอดเข้ามาภายในบริเวณวัดตลอดทั้งวัน และจากการที่มีพื้นที่จำกัดภายในวัดจึงมีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นอาคารสูงประกอบด้วยตึกอาคารเรียน ตึกกุฏิสงฆ์และอาคารหอสมุด สำหรับชมรมผู้สูงอายุ แม้จะมีที่ทำการอยู่ที่วัด แต่ก็เพียงสถานที่นัดพบในยามทำกิจกรรมด้านศาสนกิจร่วมกัน ส่วนกิจกรรมด้านอื่นจะมีการติดต่อกันทางโทรศัพท์นัดหมายกันอีกทีหนึ่ง ดังนั้นการสร้างสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพจึงไม่เกิดขึ้นภายในชมรม

2. การสร้างสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ภายในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มีคณะกรรมการเป็นผู้บริหารชมรม โดยที่ส่วนใหญ่คณะกรรมการเป็นผู้ที่อยู่ในอำเภอเมืองแพร่ ทำให้สมาชิกจากอำเภอรอบนอกไม่มีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปของชมรม จนในที่สุดเห็นห่างจากชมรมไป การดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จึงคงมีเพียงคณะกรรมการและสมาชิกที่อยู่ใกล้เคียงเท่านั้นที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนการสร้างสิ่งแวดล้อมด้านสังคมกับภายนอกชมรมนั้น ได้มีการติดต่อประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรรัฐและเอกชน เพื่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการ งบประมาณ และสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งองค์กรที่มีบทบาทต่อชมรมมีดังนี้

2.1 องค์การของรัฐ มีบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุน ซึ่งมีดังนี้

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ได้แก่ การมาให้ความรู้ การฝึกอบรม
- โรงพยาบาลแพร่ ให้ความร่วมมือในการออกหน่วยพยาบาล และตรวจสุขภาพแก่สมาชิก
- กรมประชาสัมพันธ์ ให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณ และสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุที่ยากจน

2.2 องค์การของเอกชน มีบทบาทด้านการประสานงานและความร่วมมือระหว่างกัน ดังนี้

- มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ซึ่งมักจะจัดกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันประธานมูลนิธิฯ ยังคงเป็นสมาชิกชมรมอยู่และเคยเป็นประธานชมรมมาก่อน ดังนั้นจึงทำให้ทั้งสององค์กรดังกล่าวมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นต่อกัน
- สมาชิกชมรมได้เข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรอื่น ได้แก่ มูลนิธิพุทธสมาคม มูลนิธิประชานุเคราะห์

สรุปสถานการณ์การสร้างสิ่งแวดล้อมในชมรมด้านกายภาพนั้น พบว่าสถานที่ตั้งของชมรมอยู่ในวัดพระบาทหรรษา การเดินทางไปมาสะดวก แต่ในความเป็นจริงชมรมเพียงแต่ยืมสถานที่ที่เป็นที่นัดพบปะเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันชั่วคราวเท่านั้น จึงไม่ได้คำนึงถึงการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพแต่อย่างใด ส่วนด้านสังคมนั้นภายในชมรมนั้นเนื่องจากสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทั้งฐานะ ความเป็นอยู่ อาชีพและการศึกษา จึงทำให้การพบปะกันแต่ละครั้งจะมีลักษณะที่ค่อนข้างเป็นพิธีการ กล่าวคือ มีวาระการประชุมที่แน่นอน มีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สำหรับภายนอกชมรมนั้นได้มีการติดต่อประสานงานในลักษณะขอความร่วมมือกับองค์กรอื่นเงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการและการติดต่อประสานทั้งภายในชมรมและนอกชมรม

การสร้าง ความเข้มแข็งในชมรม

จากการที่ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เปิดกว้างในการรับสมัครสมาชิกจึงทำให้เคยมี ยอดจำนวนสมาชิกสูงถึง 7,000 คน ทั่วทุกอำเภอ แต่เมื่อในระดับตำบลมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ขึ้นมาในแต่ละตำบล จึงมีสมาชิกบางส่วนไปสมัครเข้าชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้านโดยมิได้แจ้งให้ทาง ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ทราบทำให้ไม่สามารถติดตามได้ คงเหลือสมาชิกที่มาร่วมกิจกรรมไม่ มากนัก และจากการที่ในอำเภอเมืองแพร่มีชมรมหรือสมาคมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้ ผู้สูงอายุสามารถเลือกที่จะสมัครเป็นสมาชิกชมรมหรือสมาคมใดก็ได้โดยมองที่ผลประโยชน์ที่ตนจะ ได้รับมากกว่า ดังนั้นสมาชิกบางคนเห็นว่าชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มิได้เอื้อผลประโยชน์แก่ตน เท่าใดนักก็มักจะไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมหรือห่างหายจากชมรมไปเลย ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุจังหวัด แพร่มีสมาชิกที่อาศัยอยู่ในเขตใกล้เคียงเท่านั้น

สถานการณ์การสร้าง ความเข้มแข็งในชมรมมีความหลากหลายลักษณะ หลากหลาย ความคิด ไม่เป็นทิศทางเดียวกัน ทำให้ไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร มีกลุ่มย่อยเกิดขึ้นมา ตามความสนใจ ของตน เช่น พุทธสมาคม สมาคมช่อแฮ และมีสมาชิกบางส่วนแยกไปตั้งชมรมขึ้นมาใหม่ในแต่ละ ตำบลท้องถิ่นของตน และมีการตั้งมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ขึ้นมาภายในชมรม จึงทำให้ชมรมขาด การดำเนินงานที่ต่อเนื่อง เงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งในชมรมได้แก่ คณะกรรมการซึ่งเป็น ผู้บริหารและประธานงานของชมรม ส่วนเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคคือ การที่มีสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดกลุ่มหลากหลายลักษณะตามความสนิทชิดเชื้อและความสนใจของตน ทำให้ชมรมไม่เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันส่งผลให้ไม่มีความต่อเนื่องในชมรม

การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล

การจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลนั้น ส่วนใหญ่จัดร่วมกับมูลนิธิ ผู้สูงอายุทั้งนี้เนื่องจากทั้งสององค์กรตั้งอยู่ในที่แห่งเดียวกัน คือที่วัดพระบาทวารีวิหารและต่างก็มี สมาชิกเป็นบุคคลเดียวกันเพียงแต่มีชื่อเป็นสององค์กร ส่วนกิจกรรมที่เคยจัดให้มีขึ้นเพื่อพัฒนา ทักษะส่วนบุคคลมีดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านสุขภาพ ได้แก่ การให้สุขศึกษาโดยสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดแพร่ ได้แก่ ความรู้เรื่องสมุนไพร การดูแลสุขภาพตัวเอง การอบรมฝึกทักษะการออกกำลังกาย ในผู้สูงอายุ โดยสำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน จ.แพร่ การอบรมด้านการส่งเสริมสุขภาพจิต โดยโรงพยาบาลแพร่

2. การพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมบันเทิงและฟื้นฟูขนบธรรมเนียมพื้นบ้านในวันที่ 13 เมษายน ทุกปี ซึ่งเป็นวันผู้สูงอายุ การนิมนต์พระมาเทศนาธรรมใน วันที่ 21 ตุลาคม ทุกปี ซึ่งเป็นวันประชาสงเคราะห์แห่งชาติ การจัดชวนเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ งานไหว้พระธาตุช่อแฮ งานยี่เป็ง งานสลากภัต การจัดงานสังสรรค์รื่นเริง ได้แก่ งานวันผู้สูงอายุ

3. การพัฒนาทักษะด้านความรู้ ได้แก่ การอบรมสัมมนาและร่วมร่างพระราชบัญญัติกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ม.54 และ ม. 80 วรรค 2 การอบรมสัมมนาการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญใหม่

สถานการณ์การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่จะทำงานร่วมกับมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ โดยที่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าและเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งสององค์กรพร้อมกัน ทั้งนี้เนื่องจากประธานชมรมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการ

ของมูลนิธิผู้สูงอายุด้วย

การปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพ

จากการสัมภาษณ์พบว่าสมาชิกส่วนชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ แต่ก็ยอมรับว่าการป้องกันดีกว่าปล่อยให้เกิดปัญหาสุขภาพแล้วค่อยมารักษาทีหลังซึ่งทำให้สิ้นเปลืองกว่า แต่วิถีชีวิตในเมืองที่สามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพได้ง่ายและสะดวก จึงทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการป้องกัน ยังคงนิยมใช้บริการด้านรักษาพยาบาลเป็นหลักจากโรงพยาบาล คลินิกเอกชน และร้านขายยา ทั้งนี้เนื่องจากเห็นผลเร็วกว่า มีสมาชิกเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการออกกำลังกายเป็นประจำ สถานการณ์ด้านการบริการสุขภาพปัจจุบันรัฐบาลให้การบริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุโดยไม่คิดมูลค่า และผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงระบบบริการของรัฐได้ง่ายกว่าเนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งสถานบริการสุขภาพ ดังนั้นเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยจึงมักไปขอรับบริการจากสถานบริการของรัฐ ทำให้ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันหรือการส่งเสริมสุขภาพเท่าที่ควร

3.3 เจื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในชมรมผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ เจื่อนไขภายนอกชมรม

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ก่อตั้งเมื่อปี 2527 โดยผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดแพร่ จึงเสมือนเป็นการแตกหน่อออกมา โดยมีมูลนิธิพุทธสมาคมฯ เป็นผู้สนับสนุน มีการร่างกฎระเบียบขึ้นมามากมายและเปิดรับสมัครสมาชิกจากอำเภอต่าง ๆ จนมี ยอดจำนวนสมาชิกเพิ่มสูงขึ้นเป็น 5,800 คน และต่อมาในปี 2535 กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบาย สนับสนุนการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในแต่ละท้องที่ จึงทำให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ได้รับการสนับสนุนแตกออกไปตั้งชมรมในท้องถิ่นของตน โดยมีกรมประชาสงเคราะห์กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม เข้ามาร่วมช่วยเหลือสนับสนุนโดยการให้งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์กีฬาแก่ ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน และช่วยเหลือเงินสวัสดิการเดือนละ 300 บาทแก่ผู้สูงอายุที่ยากไร้ไม่มี ผู้อุปการะ ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงเป็นผู้ที่นำเอานโยบายของรัฐบาลปฏิบัติ โดยเห็นว่าการรวมตัวของ ผู้สูงอายุนั้นทำให้เกิดผลดีต่อเจ้าหน้าที่ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นรายกลุ่มจะสะดวก และง่ายกว่าให้การสงเคราะห์เป็นรายบุคคล และเจ้าหน้าที่เห็นว่างานด้านผู้สูงอายุเป็นงานที่ต้อง รับผิดชอบอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อชมรมผู้สูงอายุมีหนังสือเชิญมาจึงมักให้การสนับสนุนเต็มที่ ส่วนทาง ชมรมผู้สูงอายุกลับมองว่าการที่ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่จะมีการดำเนินงานหรือไม่ ต้องพึ่งเจ้าหน้าที่ เป็นหลัก เนื่องจากว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะมีความศรัทธาเชื่อถือเจ้าหน้าที่มากกว่าคณะกรรมการ

2. ผู้นำชุมชน บทบาทของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านต่อการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดแพร่ยังไม่เด่นชัดมากนัก ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะประสานกับเจ้าหน้าที่มากกว่า

3. ประชาชนในชุมชน เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันสูงที่ ค่อนข้างเป็นสังคมเมือง ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ถูกมองจากประชาชนในเขตอำเภอเมืองว่าเป็น องค์การเฉพาะกลุ่มที่มีผลประโยชน์เฉพาะในหมู่ผู้สูงอายุ จึงไม่เกี่ยวข้องกับตนเอง จึงมิได้เข้ามา ช้องแวะแต่อย่างใด

4. ครอบครัว จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเขตเมืองที่บ้านอยู่ใกล้ ว่าครอบครัวให้การ สนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกชมรมต่าง ๆ ไม่จำกัดว่าเฉพาะชมรมผู้สูงอายุเท่านั้น เนื่องจากว่าไม่เห็น เสียหายตรงไหนถ้าชมรมใดเห็นว่าได้ผลประโยชน์มากก็จะให้ความร่วมมือดี ถ้าให้ประโยชน์น้อยก็ไม่ เข้าร่วมกิจกรรม สำหรับสมาชิกชมรมที่อยู่รอบนอกเขตเมือง กล่าวว่าคนในครอบครัวไม่ค่อยให้การ

สนับสนุนมากนักเนื่องจากว่าบ้านอยู่ไกล ปลายลำบาก ลูกหลานต้องคอยรับส่งทำให้เสียเวลาและการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งก็ไม่เห็นได้ประโยชน์อะไรที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่จะสนับสนุนให้เข้าชมรมที่อยู่ใกล้ ๆ บ้านมากกว่า ดังนั้นถ้าไม่มีคนรับส่งก็ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้

เงื่อนไขภายในชมรม

1. สมาชิกชมรม ซึ่งสมาชิกชมรมส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมมักเป็นสมาชิกที่อยู่ไกลไปมาสะดวก ส่วนสมาชิกที่อยู่ไกลหรืออยู่ต่างอำเภอไม่ค่อยมาร่วมกิจกรรม เนื่องจากมีสมาชิกบางส่วนเปลี่ยนไปสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้บ้านตน ดังนั้นในระยะหลังจึงมีกิจกรรมของชมรมน้อยลง

2. คณะกรรมการ การบริหารจัดการคล้ายๆดังชมรมผู้สูงอายุทั่วไป ที่มีคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงานและจัดกิจกรรมตามเจ้าหน้าที่เสนอแนะมา ด้านระเบียบข้อบังคับของชมรมแม้จะมีการตั้งไว้แต่ก็ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติมากนักและในระยะหลังการจัดกิจกรรมมักจัดร่วมกับมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เนื่องจากมีสมาชิกบางส่วนไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมเลยซึ่งคาดว่าสมาชิกเหล่านั้นไปตั้งชมรมขึ้นมาใหม่ในท้องถิ่นที่ใกล้บ้าน การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่มักกำหนดโดยเจ้าหน้าที่มอบหมายมา ทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุดปัจจุบันถูกมองว่าไม่เข้มแข็งเหมือนประธานคนก่อนเพราะไม่มีผลงานที่ปรากฏทำให้ความศรัทธาในประธานมีน้อย เนื่องจากเห็นว่าประธานไม่ค่อยสนใจในงานของชมรมและการประชุมก็มักไม่ค่อยแจ้งให้สมาชิกทราบเลย ส่วนทางด้านคณะกรรมการชมรมเห็นว่าสมาชิกชมรมไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากว่าเปลี่ยนไปเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอื่น

เงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม พบว่าค่อนข้างแตกต่างกันบ้าง บางคนเป็นข้าราชการบำนาญมีรายได้ประจำ บางคนเป็นนักธุรกิจ เป็นพ่อค้า และอาศัยอยู่ในท้องที่ต่างกัน การจัดกิจกรรมนัดหมายกันผ่านทางโทรศัพท์ทำให้สมาชิกที่อยู่ไกลไม่มีโทรศัพท์มาร่วมกิจกรรมไม่ได้บ่อย ส่วนใหญ่จะมีเพียงคณะกรรมการและผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้เคียงที่มักมาร่วมเป็นประจำ

เงื่อนไขด้านผลประโยชน์

สมาชิกส่วนใหญ่มองถึงลักษณะประโยชน์ที่จะได้รับจากชมรมโดยที่สมาชิกบางคนสมัครเป็นสมาชิกหลาย ๆ ชมรม ได้แก่ ชมรมพ่อค้า ชมรมพุทธสมาคม ชมรมผู้สูงอายุในแต่ละตำบลที่ตั้งใหม่ โดยให้เหตุผลว่าทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านสุขภาพ ด้านศาสนา ด้านธุรกิจ และทำให้รู้จักกับบุคคลต่าง ๆ ที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ในด้านธุรกิจของตนได้ และในท้ายที่สุดก็จะเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมที่ตนชอบที่สุด และคิดว่าให้ประโยชน์แก่ตนที่สุด

ส่วนคณะกรรมการชมรมกล่าวว่าตนได้เป็นตัวแทนชมรมไปอบรมสัมมนาในที่ต่าง ๆ ทำให้ได้รับความรู้กว้างขวางขึ้นนอกจากนี้ยังรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่แทนสมาชิกและจะพยายามตั้งใจทำงานเพื่อชมรมให้สุดความสามารถ

สำหรับเจ้าหน้าที่เห็นว่าการรวมกลุ่มเป็นชมรมของผู้สูงอายุทำให้งานของตนง่ายขึ้น สะดวกและรวดเร็วกว่าเดิม

4. มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

4.1 บริบททั่วไปและลักษณะของมูลนิธิผู้สูงอายุ

บริบททั่วไปของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อ ปี 2539 ตั้งอยู่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ซึ่งเป็นสถานที่แห่งเดียวกันกับที่ตั้งของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ นำโดยอดีตประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่คนก่อนที่แยกตัวออกมา คือนายสมบุญ ชัดแก้ว แล้วได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลขึ้นมาเป็นองค์กรหนึ่งและมีคณะกรรมการบริหารจัดการภายในมูลนิธิ ทำหน้าที่กระตุ้นและเชื่อมประสานระหว่างชมรมผู้สูงอายุในแต่ละแห่งให้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน มีเครือข่ายประกอบด้วยชมรมผู้สูงอายุในอำเภอต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคี จำนวน 13 ชมรม และนอกจากนี้มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ยังมีหน้าที่ในการถ่ายทอดนโยบายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มาแนะนำให้ชมรมที่เป็นสมาชิกได้ปฏิบัติ

สำหรับประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ นั้น เนื่องจากมีการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นใหม่ในหลาย ๆ ท้องที่และที่มีอยู่เดิมในแต่ละแห่งมีแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป ต่างคนต่างอยู่ไม่มีการประสานงานกันแต่อย่างใด บางแห่งก่อตั้งไปสักระยะหนึ่ง

เมื่อเจ้าหน้าที่มิได้ติดตามอย่างต่อเนื่องหรือเจ้าหน้าที่ถอนตัวออกไป ทำให้ชมรมขาดที่พึ่งและไม่รู้ที่จะดำเนินการต่ออย่างไร จึงทำให้ชมรมผู้สูงอายุหลายแห่งไม่มีการดำเนินงานและล้มเลิกไปในที่สุด ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวจึงได้แก้ไขโดยการก่อตั้งมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ขึ้น ภายใต้การแนะนำจาก น.พ.บรรลุ ศิริพานิช ประธานสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และแต่งตั้งให้มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เป็น “สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย จังหวัดแพร่ ” ปัจจุบันมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มีสมาชิกซึ่งได้แก่ชมรมผู้สูงอายุที่ร่วมเป็นภาคี จำนวน 13 ชมรม

ลักษณะของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

คณะกรรมการมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยที่คณะกรรมการชุดปัจจุบันประกอบด้วยดังนี้

1. นายสมบุญ ชาติแก้ว	ประธานกรรมการ
2. นายทัศน์ สืบแสน	รองประธานกรรมการ
3. นางสาวเปรมจิต ทองสุวรรณ	เหรัญญิก
4. นายสมาน โกศัยศิริยานนท์	เลขานุการ
5. นางธัญญลักษณ์ จ้อยจรรณ	กรรมการ
6. นายชันแก้ว อุ่นอารมณ์	กรรมการ
7. นางสาวฟองแก้ว สายใจ	กรรมการ
8. นายจิระศักดิ์ ณ ศรีระ	ประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่
9. นายไพศาล กุมภีรัตน์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ อำเภอสูงเม่น
10. นายคำมูล คำทิพย์	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอสอง
11. นายบุญมี สุวรรณภาค	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอเด่นชัย
12. นายมานิตย์ ปัญญารักษ์ดำรงค์	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอลอง
13. ร.ต.ต.เปรม สันเวียงใหม่	ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอวังชิ้น
14. นายเมืองไหว นันทะยานา	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.เหมืองหม้อ
15. นายทิม ศรีวจระกร	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.บ้านถิ่น

16. นายประเวทย์ วิโจทย	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.ช่อแฮ	กรรมการ
17. นายปาน นิลพันธ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.แดนชุมพล	กรรมการ
18. นายไสยเวทย์ ชื่นสนธิพันธ์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.ร้องกวาง	กรรมการ
19. นางราตรี อยู่สิงห์	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.ร้องเข็ม	กรรมการ
20. นายสมศักดิ์ จันทร์ผืน	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.ห้วยไร่	กรรมการ
21. นายประกอบ สุวรรณพานิชย์		กรรมการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย

1. พระมหาโพธิวงศาจารย์ รองเจ้าคณะภาค 6
2. พระราชปริยัติยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดแพร่ (กิตติมศักดิ์)
3. พระครูโกศลสมณคุณ เจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่ ร/ก เจ้าคณะจังหวัดแพร่
4. พระครูศรีมงคลธยาภรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่
5. พระครูบวรธรรมกิติ เจ้าคณะตำบลทุ่งไผ่-ร้องฟอง-วังธง
6. พระครูอดุลย์พิพัฒน์โสภณ เจ้าคณะตำบลเหมืองหม้อ
7. นายอนุกุล คุณาวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่
8. นายธงชัย กิตติประสาร รองผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

กิจกรรมและผลงานของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

1. การประชุมชมรมที่เป็นภาคี โดยจะมีตัวแทนแต่ละชมรมเข้ามาร่วมประชุมเพื่อรับฟังนโยบายและแนวปฏิบัติของสภาผู้สูงอายุ ซึ่งในระยะแรกจะนัดประชุมทุกเดือน แต่ในระยะหลังมีข้อจำกัดด้านปฏิบัติ เช่น สมาชิกอยู่ไกลไปมาลำบาก จึงเปลี่ยนวิธีด้วยการบอกกล่าวทางโทรศัพท์ จดหมายหรือประกาศทางวิทยุ และจะประชุมกันเฉพาะก่อนที่จะจัดกิจกรรม

2. กิจกรรมในวันที่ 21 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งในวันดังกล่าวจะมีการจัดกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกภาคี ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา การตรวจสุขภาพ การสังสรรค์ การบันเทิง การละเล่นพื้นฟูศิลปวัฒนธรรม (จ้อยขอ) และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

3. กิจกรรมในวันที่ 10 เมษายน จะมีการจัดกิจกรรมคล้ายวันที่ 21 ตุลาคม แต่มีการจัดกิจกรรมพิเศษคือ การรดน้ำดำหัว การให้ศีลให้พร และการแข่งขันประกวดผู้สูงอายุสุขภาพดี

4. กิจกรรมหาเงินเข้ามูลนิธิ ได้แก่ การทอดผ้าป่า การรับบริจาค และการเขียนโครงการขอเงินจากสภาผู้สูงอายุฯ

5. การชักจูงชมรมผู้สูงอายุที่ยังมิได้สมัครเป็นสมาชิกมูลนิธิจังหวัดแพร่ โดยประธานจะออกไปพบปะชมรมผู้สูงอายุในแห่งต่าง ๆ เพื่ออธิบายแนวนโยบายของมูลนิธิและโน้มน้าวให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก

6. ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงแก่ชมรมที่เพิ่งก่อตั้งใหม่ โดยแนะนำกลวิธีการดำเนินงานการบริหารงาน

4.2 การดำเนินงานของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่

การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของมูลนิธินั้น ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพของ Ottawa Charter เป็นกรอบในการมอง โดยแยกออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ

การดำเนินงานของสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ และมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ มักแยกกันไม่ออกกับการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นองค์กรที่กำเนิดมาจากชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ดังนั้นผู้ที่เป็นคนกระกรรมการสาขาสมาคมสภาฯ และคณะกรรมการมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ก็คือผู้ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ นั่นเอง จึงทำให้การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของทั้งสามองค์กรเป็นสิ่งเดียวกัน เพียงแต่มูลนิธิฯ ทำหน้าที่ประสานระดับองค์กร ดังนั้นนอกจากจะมีการดำเนินกิจกรรมตามชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ แล้ว มูลนิธิฯ ยังมีแนวนโยบายหรือวัตถุประสงค์ที่ต่างออกไป ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการประสานงานชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดแพร่
2. เพื่อรับแนวนโยบายจากสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มาแนะนำให้ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกได้ปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. เพื่อกระตุ้นชมรมผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

สถานการณ์ด้านนโยบายปัจจุบันมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ โดยเฉพาะประธานได้มีบทบาทในการประสานงานเพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุในแต่ละแห่ง ได้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชมรมผู้สูงอายุต่างอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง คือในวันที่ 21 ตุลาคม ซึ่งถือว่าเป็นวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ และวันที่ 10 เมษายน ของทุกปี นอกจากนี้ คณะกรรมการมูลนิธิยังส่งตัวแทนเข้าอบรมรับฟังแนวนโยบายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ เพื่อมาแนะนำและถ่ายทอดให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามตลอดจนได้เน้นถึงความต่อเนื่องของการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุแต่ละแห่งที่เป็นสมาชิก และเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมเฉพาะแต่ด้านสุขภาพเท่านั้น

การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ได้มีการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพแก่สมาชิก ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ภายในมูลนิธิ แยกออกเป็นดังนี้

- ด้านกายภาพ โดยพบว่ามูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ตั้งอยู่ที่แห่งเดียวกันกับชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ คือที่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพบว่าการดำเนินงานนั้นมิได้เน้นด้านการจัดสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพแต่อย่างใด โดยให้เหตุผลว่ามูลนิธิเป็นเพียงผู้มาอาศัยสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมแค่นั้นเอง และที่วัดมีพระ เณร เป็นผู้ดูแลเป็นประจำอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมาดูแลอีก

- ด้านสังคมภายในนั้น พบว่า คณะกรรมการมูลนิธิฯ เคยเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มาก่อน จึงรู้จักมักคุ้นกันมาเป็นอย่างดี ทำให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ไม่ใหญ่นักมีเพียงคณะกรรมการ จำนวน 21 คน ซึ่งมีไม่มากเกินไปและแต่ละคนในกลุ่มสนิทสนมกันดี

2. ด้านภายนอก แยกออกเป็นดังนี้

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ได้มีการติดต่อประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการประสานงานความร่วมมือระหว่างองค์กร ได้แก่

- ภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่จะติดต่อประสานงานเพื่อขอความช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการ และการสนับสนุนสิ่งของ ที่สำคัญได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ และกรมประชาสัมพันธ์

- ภาคเอกชน ได้แก่การประสานงานระหว่างชมรมผู้สูงอายุแห่งต่างๆ ที่เป็นสมาชิก และที่ไม่เป็นสมาชิก โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมประจำปีในวันที่ 21 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันสังคมสงเคราะห์ และวันที่ 10 เมษายน วันรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

สถานการณ์การสร้างสิ่งแวดล้อมในมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ยังไม่ได้มีการตระหนักถึงแต่อย่างใด เนื่องจากสถานที่ตั้งไม่เป็นเอกเทศกล่าวคือตั้งอยู่ที่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร และมีพระภิกษุ สามเณร เป็นผู้ดูแลด้านนี้อยู่แล้ว สำหรับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมภายในมูลนิธินั้น มีประธานและคณะกรรมการเป็นผู้ประสานกันภายในกลุ่ม

การสร้างเสริมความเข้มแข็งในชมรม

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ เป็นองค์กรที่ก่อกำเนิดมาจากชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก โดยรับนโยบายและแนวการปฏิบัติงานมาจากสภาผู้สูงอายุฯ มาเสนอแนะให้ชมรมผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกได้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเป็นทิศทางเดียวกัน โดยคณะกรรมการบริหารของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มาจากตัวแทนของแต่ละชมรมที่เป็นสมาชิก มีการจัดแบ่งหน้าที่ออกเป็นตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ นอกจากนี้ภายในชมรมยังมีการจัดตั้งองค์กรทำหน้าที่เป็นสาขาของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมีชื่อว่า "สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่" ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง จำนวน 5 คน ดังนี้

1. นายสมบุญ ชัดแก้ว ประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่
2. นายทัศน์ สืบแสน รองประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่
3. นส.เปรมจิต ทองสุวรรณ เหมัญญิก
4. นายสมาน โกศัยศิริยานนท์ เลขานุการ
5. นายจิระศักดิ์ ณ ศรีระ กรรมการ

คณะกรรมการดังกล่าวมีวาระ 2 ปี โดยที่ประธานและรองประธานเป็นสมาชิกของสภาผู้สูงอายุฯ และต้องเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปีที่กรุงเทพฯ เพื่อรับนโยบายของสภาผู้สูงอายุมาชี้แจง แนะนำให้ชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการดำเนินงานไปในทิศทางแนวเดียวกัน โดยคณะกรรมการสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ก็คือสมาชิก/คณะกรรมการของมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ดังนั้นแนวนโยบายทั้งของ 3 องค์กร (มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่และชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่และสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่) จึงมักสอดคล้องกันเนื่องจากการทำงานของคณะบุคคลเดียวกันและมักจัดกิจกรรมร่วมกันเสมอมา

การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ทำหน้าที่เป็นสาขาของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งเป็นเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุแห่งต่างในจังหวัดแพร่ได้มีกิจกรรมที่มีผลต่อพัฒนาทักษะส่วนบุคคลด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมสัมมนาผู้สูงอายุทั่วประเทศประจำปีกับทางสภาผู้สูงอายุฯ จัดขึ้น
2. การให้ความรู้ในวันที่มีการจัดกิจกรรมประจำปี คือในวันที่ 21 ตุลาคม และวันที่ 10 เมษายน ซึ่งในวันดังกล่าวจะมีชมรมผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมที่จัดในวันนั้น ได้แก่ การนิมนต์พระมาเทศนาธรรม การตักบาตรร่วมกัน การสังสรรค์ การประกวดสุขภาพ และการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ตามแต่ความต้องการของสมาชิก
3. การออกพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชมรมผู้สูงอายุแห่งต่าง ๆ ตลอดจนชักจูง โนมน้าวให้สมัครเข้าเป็นเครือข่ายมูลนิธิฯ

การปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพ

มูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นมาเพื่อประสานการทำงานระหว่างชมรมผู้สูงอายุแห่งต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องเป็นทิศทางแนวเดียวกันในหมู่ชมรมที่เป็นสมาชิก ซึ่งแต่เดิมนั้นชมรมผู้สูงอายุแต่ละแห่งต่างก็เป็นเอกเทศในการบริหารจัดการของตนเอง ไม่เกี่ยวข้องกันเมื่อมีมูลนิธิผู้สูงอายุซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือสาขาของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นเครือข่ายใหญ่ของชมรมผู้สูงอายุ

ทั่วประเทศ จึงเป็นลักษณะการรวบรวมให้ชมรมผู้สูงอายุแห่งต่าง ๆ เข้าอยู่เครือข่ายของสภาผู้สูงอายุฯ ซึ่งมีสาขาสภาฯอยู่ทุกจังหวัด ทำให้ได้รับประโยชน์ ไม่โดดเดี่ยว ได้รับข่าวสารสนเทศจากสภาฯ เกิดเป็นมิตรที่คอยเอื้ออาทร ซึ่งจะส่งผลให้ชมรมมีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

4.3 เจื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ เจื่อนไขภายนอกชมรม

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยสนับสนุนสนับสนุนงบประมาณและวิชาการให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายของชมรมผู้สูงอายุในแต่ละแห่ง โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่เป็นผู้รับผิดชอบ

2. สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการจุดประกายแนวคิดในการรวบรวมชมรมผู้สูงอายุแห่งต่าง ๆ ให้เข้าเป็นเครือข่ายเดียวกัน โดยได้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานและการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุว่าเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มบุคคลเพื่อดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งเพื่อตนเอง ชุมชนและสังคม โดยถือว่าชมรมผู้สูงอายุดังกล่าวจะเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและยังเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้นจึงสนับสนุนให้แต่ละจังหวัดก่อตั้งมูลนิธิผู้สูงอายุขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและรับแนวนโยบายด้านผู้สูงอายุจากสภาผู้สูงอายุฯ มากระจายให้แก่ชมรมที่เป็นเครือข่ายได้ดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน

3. ชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับมูลนิธิผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากมูลนิธิเป็นองค์กรหนึ่งที่เคยอยู่ในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มาก่อนต่อมาได้แยกตัวออกมา และผู้สูงอายุบางคนก็เป็นสมาชิกของทั้งสององค์กร

เจื่อนไขภายในชมรม ได้แก่

1. คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนชมรมผู้สูงอายุในแต่ละแห่งเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการมูลนิธิฯ จึงทำให้ชมรมที่เป็นสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม และที่สำคัญที่สุดคือ ประธานมูลนิธิ คือ นายสมบุญ ชาติแก้ว ซึ่งอดีตเคยเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดแพร่มาก่อนและปัจจุบันก็ยังคงเป็นสมาชิกชมรมดังกล่าว จากการสนทนากลุ่มพบว่าทั้ง

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุและสมาชิกมูลนิธิผู้สูงอายุต่างก็ให้ความศรัทธาในตัวประธานคนนี้น่ามาก โดยให้เหตุผลว่าเป็นคนที่ตั้งใจทำงาน มีความเสียสละสูง ซื่อสัตย์ ทำงานโปร่งใส พูดจาฉะฉาน สามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกได้อย่างคล่องแคล่ว และมีประสบการณ์ทำงานในองค์กรต่าง ๆ หลายแห่ง ปัจจุบันได้ดำรงตำแหน่งในองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ประธานมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่
- 1.2 ประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย จังหวัดแพร่
- 1.3 ประธานศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชนวัดปทุม
- 1.4 รองประธานมูลหน่วยอบรมประชาชนตำบลเหมืองหม้อ
- 1.5 เภรภูมิมูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดแพร่
- 1.6 กรรมการหน่วยอบรมประชาชนตำบลเหมืองหม้อ
- 1.7 ที่ปรึกษามูลนิธิราชประชานุเคราะห์จังหวัดแพร่
- 1.8 ประธานสหกรณ์การเกษตรปทุมพัฒนา จำกัด

การบริหารจัดการภายในมูลนิธินั้นเป็นไปในลักษณะกระตุ้นและเสนอแนะให้ชมรมที่เป็นสมาชิกได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจริงจังในทิศทางเดียวกัน ตลอดทั้งชักชวนประชาสัมพันธ์ให้ชมรมผู้สูงอายุแห่งอื่นเข้าสมัครเป็นสมาชิกมูลนิธิ ภายใต้ข้อเสนอแนะของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย

2. สมาชิกมูลนิธิ ซึ่งได้แก่ชมรมผู้สูงอายุจำนวน 13 ชมรม โดยแต่ละชมรมมีตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร จึงทำให้แต่ละชมรมที่เป็นสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของมูลนิธิ ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญที่จัดขึ้นทุกปี คือกิจกรรมในวันสังคมสงเคราะห์ ซึ่งตรงกับวันที่ 21 ตุลาคม และวันผู้สูงอายุ ซึ่งตรงกับวันที่ 13 เมษายน แต่เลื่อนมาจัดกิจกรรมในวันที่ 10 เมษายน

เงื่อนไขทางสภาพแวดล้อม

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การดำเนินงานในแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ดังนั้นเพื่อให้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้มีการพยายามให้ชมรมผู้สูงอายุในแต่ละแห่งเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายเดียวกันภายใต้ข้อเสนอแนะของสภาผู้สูงอายุฯ

เงื่อนไขด้านผลประโยชน์

จากกระแสประชาสังคมที่เน้นให้ท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรขึ้นมาแต่ละแห่งเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันแต่ส่วนใหญ่องค์กรที่ตั้งขึ้นมานั้นยังขาดการประสานงานกัน ต่างบริหารภายในองค์กรของตน องค์กรบางแห่งตั้งขึ้นมาแล้วขาดการกระตุ้นในการทำงานและโดดเดี่ยวไม่รู้ว่าจะดำเนินงานอย่างไร อยู่อย่างคลุกคลานทำบ้างไม่ทำบ้างจนในที่สุดต้องล้มเลิกไป ชมรมผู้สูงอายุก็เช่นกันที่ต่างคนต่างอยู่ไม่เกี่ยวข้องกันทำให้ชมรมหลายแห่งต้องล้มเลิกไป แต่เมื่อมีมูลนิธิผู้สูงอายุจังหวัดแพร่ขึ้นจึงทำให้แต่ละแห่งได้เล็งเห็นความสำคัญการเป็นเครือข่ายกัน ทำให้ได้ผลประโยชน์ในด้านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุและเป็นการกระตุ้นให้แต่ละแห่งได้ดำเนินกิจกรรมในชมรมของตนอย่างต่อเนื่องโดยมีมูลนิธิผู้สูงอายุเป็นที่เลี้ยงให้ ทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว สำหรับความเห็นส่วนตัวของคณะกรรมการแต่ละคนกล่าวว่ารู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นตัวแทนของชมรม เมื่อรับนโยบายจากมูลนิธิแล้วมักจะต้องไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่และสมาชิกในชมรมของตนได้รับทราบ